

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Sk/6/2020
Identifikačné číslo spisu: 3018200282
Dátum vydania rozhodnutia: 25.11.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Alena Adamcová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:3018200282.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Aleny Adamcovej a členiek senátu JUDr. Zdenky Reisenauerovej a JUDr. Violy Takáčovej, PhD., v právnej veci žalobcu: B. C. O., nar. XX. O. XXXX, bytom T. XX, F., právne zast. JUDr. Mariánom Ďurinom, advokátom so sídlom Sibírska ulica 4, Bratislava, proti žalovanej: Sociálna poisťovňa, ústredie, so sídlom ul. 29. augusta č. 8-10, Bratislava, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia Generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 08. augusta 2018, o kasačnej sťažnosti žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 31. júla 2019, č.k. 28Sa/29/2018-83, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky kasačnú sťažnosť proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 31. júla 2019, č.k. 28Sa/29/2018-83, z a m i e t a.

II. Najvyšší súd Slovenskej republiky účastníkom nárok na náhradu trov kasačného konania n e p r i z n á v a.

Odôvodnenie

I.
Konanie pred krajským súdom

1. Krajský súd v Trenčíne (ďalej v texte rozhodnutia len „krajský súd“ alebo „správny súd“) právoplatným rozsudkom č.k. 28Sa/29/2018-83 zo dňa 31. júla 2019 postupom podľa § 190 zákona č. 162/2015 Z.z. Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal preskúmania rozhodnutia Generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne č. XXX XXX XXXX X zo dňa 08. augusta 2018 (ďalej len „rozhodnutie žalovanej“), ktorým bolo zamietnuté odvolanie žalobcu a potvrdené prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredie č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16. decembra 2016 (ďalej len „prvostupňové rozhodnutie“), o zamietnutí žiadosti žalobcu o priznanie

starobného dôchodku od XX. O. XXXX.

2. V odôvodnení rozsudku krajský súd poukázal na to, že Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 25. mája 2017 zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil prvostupňové rozhodnutie Sociálnej poisťovne, ústredia č. XXX XXX XXXX X zo dňa 16. decembra 2016. Krajský súd v Trenčíne rozsudkom č.k. 15Sa/22/2017-71 zo dňa 21. mája 2018 na základe žaloby žalobcu zrušil predmetné rozhodnutie Generálneho riaditeľa Sociálnej poisťovne zo dňa 25. mája 2017 a vec vrátil žalovanej na ďalšie konanie, keď v odôvodnení rozsudku okrem iného uviedol, že: „V predmetnej právnej veci žalobca ako odvolateľ namietal v odvolacom, administratívnom konaní rovnaké skutočnosti, ako v podanej správnej žalobe. Podstatou jeho odvolacích námietok bola nezákonnosť rozhodnutia prvostupňového správneho orgánu, ktorá spočívala v nezohľadnení doby jeho štúdia na vojenskom gymnáziu pri rozhodovaní o uplatnenom nároku na starobný dôchodok od veku 57 rokov žalobcu. Žalobca ako odvolateľ uplatnil množstvo konkrétnych argumentov, ktoré mali potvrdiť jeho záver, že doba štúdia na vojenskej strednej škole musí byť zohľadnená ako I. (II.) kategória pre účely dôchodkového zabezpečenia. Na tieto konkrétne odvolacie námietky však žalovaný nedal žiadnu odpoveď, keď sa obmedzil len na citáciu jednej vety zo stanoviska Ministerstva obrany zo dňa 29.01.2016. Ide pritom o všeobecnú citáciu, z ktorej vyplýva len určitý záver, ale nie dôvody, pre ktoré bol tento záver prijatý. Rozhodnutie žalovaného neobsahuje žiadne konkrétne dôvody, pre ktoré považoval žalovaný odvolacie námietky za nedôvodné. Z tohto pohľadu teda správny súd nepozná dôvody žalovaného, nevie ako uvažoval, nemôže sa teda vyjadriť k ich správnosti. Nie je pritom vecou správneho súdu, aby za tejto situácie sám, mimo administratívneho konania, reagoval na jednotlivé odvolacie dôvody, ktoré de facto neboli správnymi orgánmi zodpovedané.“ Generálny riaditeľ Sociálnej poisťovne následne napadnutým rozhodnutím č. XXX XXX XXXX X zo dňa 08. augusta 2018 potvrdil prvostupňové rozhodnutie a zamietol odvolanie žalobcu proti tomuto rozhodnutiu.

3. Žalovaná v napadnutom rozhodnutí poukázala na § 14, § 21, § 65 a § 274 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zák. č. 100/1988 Zb.“) a na to, že žalobca podľa potvrdenia Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. SEE32-87/2017 zo dňa 20. februára 2014 nie je poberateľom dávky výsluhového zabezpečenia. Počas služobného pomeru vykonával základnú vojenskú službu od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX v I. kategórii funkcií, bol zamestnaný ako vojak z povolania od 30.08.1980 do 23.09.1986, od 31.10.1988 do 30.04.1995 v I. kategórii funkcií a od 24.09.1986 do 30.10.1988 v II. kategórii funkcií, t.j. žalobca má v I. a II. kategórii funkcií odpracovaných 16 rokov a 248 dní a nie 20 rokov a 252 dní, ako tvrdí. Podľa žalovanej na účely zníženia dôchodkového veku podľa § 21 ods. 1 písm. a) až d) zák. č. 100/1988 Zb. je možné hodnotiť len I. pracovnú kategóriu, resp. I. kategóriu funkcií. Výkon zamestnania v II. pracovnej kategórii, resp. v II. kategórii funkcií, nemá vplyv na zníženie dôchodkového veku. Zachovanie nárokov z nej plynúcich je možné iba postupom podľa § 22 zák. č. 100/1988 Zb., t.j. pri výpočte starobného dôchodku, na ktorý vznikne nárok. Zníženie dôchodkového veku z dôvodu výkonu zamestnania v II. pracovnej kategórii, resp. II. kategórii funkcií je možné iba postupom podľa § 174 zák. č. 100/1988 Zb. Žalovaná v tejto súvislosti zdôraznila, že podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999. Žalobca však obe podmienky súčasne nespĺňal, keďže zo služobného pomeru bol prepustený dňa 30. apríla 1995, ktorým dňom skončilo u neho zamestnanie v zvýhodnenej I., resp. II. kategórii funkcií. V jeho prípade preto nebolo možné aplikovať § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb., keďže k 31. decembru 1999 nevykonával službu zaradenú do I., resp. II. kategórie funkcií, a teda dovŕšením 57 rokov nedosiahol dôchodkový vek. Zo stanoviska Ministerstva obrany Slovenskej republiky zo dňa 26. januára 2016 vyplýva, že štúdium v 1. a 2. ročníku vojenských stredných odborných škôl (ďalej aj „VSOŠ“) a štúdium v 1. až 4. ročníku vojenských gymnázií (ďalej aj „VG“) nie je možné zaradiť na účely dôchodkového zabezpečenia do I. (II.) kategórie funkcií. Postavenie žiaka nie je možné zamieňať za druh vykonávanej funkcie, ako požiadavky zaradenia kategórie funkcií na zistenia nárokov vyplývajúcich zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie podľa všeobecných predpisov o sociálnom poistení. Na spracovanie a vyplňovanie výkazu bola nariadením náčelníka štábu Československej ľudovej armády, 1. zástupcom ministra národnej obrany č. 11 zo dňa 02. augusta 1985 vydaná „Smernice náčelníka kádrové správy ministerstva národnej obrany po

zpracovaní výkazu doba kategórii funkcií (pracovných kategórii) rozhodných pro realizaci kádrových opatření zabezpečení peněžitými dávkami podle zákona o některých služebních poměrech vojáků a pro sociální zabezpečení.“ Z citovaného dokumentu podľa žalovanej vyplýva, že prijatím žiaka na štúdium na VSOS alebo na VG po skončení povinnej školskej dochádzky týmto žiakom v roku, v ktorom dovŕšili 17. rok veku, branná povinnosť vznikla podľa vtedy účinného Branného zákona. Neboli však povolani na výkon základnej (náhradnej) vojenskej služby. Výkazovanie doby základnej (náhradnej) služby poslucháčov a žiakov vojenských škôl z radov občianskej mládeže bolo upravené v prílohe 3 Smernice. Pri štúdiu na VSOS sa výkon základnej vojenskej služby evidoval 24 mesiacov odo dňa vyradenia žiakov zo VSOS, t.j. výkon základnej služby trval počas štúdia v 3. a 4. ročníku VSOS. Žiaci študujúci na VG základnú vojenskú službu vykonávali až odo dňa nástupu na štúdium na vojenskú vysokú školu. Štúdium po skončení povinnej školskej dochádzky sa v súlade so Smernicou u žiakov vojenských škôl (VSOS a VG) vykazovalo ako doba štúdia v I. a II. časti výkazu so zaradením tejto doby do III. pracovnej kategórie. Žiaci VG vojenskú základnú službu vykonávali až odo dňa nástupu na štúdium na vojenských vysokých školách, a to v 1. a 2. ročníku tohto štúdia. Štúdium v 1. a 2. ročníku VSOS, ale ani štúdium na VG nie je možné považovať za ostatnú vojenskú službu podľa § 132 ods. 1 písm. b) zák. č. 100/1988 Zb. Činnosť, ktorú títo žiaci vykonávali pred nástupom na základnú vojenskú službu, nebola výkonom vojenskej služby. Do vojenskej služby mohol byť zaradený iba ten, kto dosiahol vek 18 rokov. Podľa prílohy 3 Smernice „poslucháči (žiaci) vojenských škôl do dovŕšenia veku 17 rokov boli vo vojenských školách vedení ako chovanci a doba štúdia sa im započítava do nástupu vojenskej činnnej služby ako doba potrebná k príprave na povolanie po skončení povinnej školskej dochádzky (§ 10 ods. 1 písm. d) zákona č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov), t.j. v III. pracovnej kategórii.“ Z uvedeného podľa žalovanej vyplýva, že žalobcom namietané obdobie štúdia na VG nie je možné zhodnotiť v zvýhodnenej kategórii funkcií. Odvolacej námietke žalobcu vo veci nezhodnotenia doby štúdia na VG od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX v I. kategórii funkcií nebolo možné vyhovieť, nakoľko štúdium v 1. až 4. ročníku VG nie je možné považovať za ostatnú vojenskú službu podľa § 132 ods. 1 písm. b) zák. č. 100/1988 Zb., keďže činnosť, ktorú títo žiaci vykonávali pred nástupom na základnú vojenskú službu, nebola výkonom vojenskej služby. Podľa prílohy 3 Smernice sa doba štúdia poslucháčov (žiakov) do dovŕšenia veku 17 rokov započítavala do nástupu na vojenskú službu ako doba potrebná na prípravu na povolanie po skončení povinnej školskej dochádzky.

4. Krajský súd identifikoval dve základné sporné otázky potrebné riešiť v rámci súdneho prieskumu, a to posúdenie splnenia zákonných podmienok žalobcom vo vzťahu k jeho nároku na znížený dôchodkový vek podľa § 174 zák. č. 100/1988 Zb., a otázku aplikácie konkrétneho znenia zák. č. 100/1988 Zb. na posúdenie žiadosti žalobcu. Žalobca zotrval na požiadavke, aby obdobie jeho štúdia na VG od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX bolo žalovanou zaradené do zvýhodnenej I. kategórie funkcií. Žalobca argumentačne vychádzal zo zákonných úprav dôchodkového zabezpečenia, podľa ktorých doba štúdia po skončení povinnej školskej dochádzky bola považovaná za dobu zamestnania a vzhľadom k tomu, že žiaci vojenských škôl boli povolani k nástupu povolávacími rozkazmi, absolvovali vojenský výcvik, plnili napr. dozorné služby, bývali ozbrojení, dostávali odmeny a podliehali vojenskej disciplíne, vykonávali činnosť, ktorá bola svojím obsahom a náročnosťou totožná s činnosťou vykonávanou vojakmi, ktorá bola zaradená do I. kategórie funkcií, a to napriek tomu, že ministerstvo na základe príslušného zákona nevytvorilo register alebo zoznam funkcií zaradovaných do I. kategórie funkcií. Žalobca mal za to, že súdy majú rozhodovacou činnosťou odstrániť nespravodlivé posudzovanie činnosti žiakov študujúcich na vojenských školách a pre účely zníženého dôchodkového veku priznať im zaradenie do I. kategórie funkcií.

5. Krajský súd poukázal na konštatovanie Krajského súdu v Trnave v rozsudku sp. zn. 45Sa/15/2017 zo dňa 07. júna 2018, podľa ktorého je vo vzťahu k žiadosti žalobcu na priznanie starobného dôchodku s použitím ustanovení zákona o znížení jeho dôchodkového veku z titulu zaradenia časti pracovnej činnosti žalobcu do I. kategórie funkcií ako vojaka z povolania, v skúmanej právnej otázke potrebné vychádzať zo znenia zákona o sociálnom poistení účinného v čase žalobcom predpokladaného vzniku nároku žalobcu na starobný dôchodok a z jeho intertemporálnych ustanovení ohľadom sociálneho zabezpečenia vojakov z povolania. Hoci zákon o sociálnom poistení s účinnosťou od 01. januára 2004 už pre účely dôchodkového zabezpečenia neustanovuje zvýhodnené pracovné kategórie zamestnaní, ani kategórie

funkcií, na základe § 274 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej len „zák. č. 461/2003 Z.z.“) v znení účinnom od 01. júla 2015 ponechal zachované nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie. Pre účely zistenia zachovania nárokov v konkrétnom prípade dôchodkovo poistenej osoby je nevyhnutné vychádzať zo znenia zákona, ktorý predmetné zvýhodnenia upravoval, resp. upravuje, t.j. nie je možné priznať viac nárokov ako tejto osobe priznal všeobecne záväzný právny predpis upravujúci zvýhodnené podmienky vzniku nároku na starobný dôchodok, napr. znížením dôchodkového veku. Základným všeobecne záväzným právnym predpisom je zák. č. 100/1988 Zb.

6. V preskúmvanej veci si žalobca uplatňoval nárok na starobný dôchodok dovŕšením 57. roku veku života z titulu splnenia podmienok podľa § 174 ods. 1 písm. b) zák. č. 100/1988 Zb., nakoľko splnil zákonom stanovenú podmienku doby odpracovanej v službe zaradenej do I. kategórie funkcií, t.j. 18 rokov a 214 dní, do ktorého obdobia žalobca zarátal aj 1464 dní strávených štúdiom na VG, eventuálne navrhol posúdiť jeho nárok podľa § 174 ods. 1 písm. d) zák. č. 100/1988 Zb., t.j. pri nesporene vykázaných viac než 16 rokoch odpracovaných v službe zaradenej do I., ako aj II. kategórie funkcií. V tejto súvislosti krajský súd dal do pozornosti, že so vznikom nároku na zníženie dôchodkového veku podľa § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. je spojená ďalšia zákonná podmienka obsiahnutá v § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb., ktorou je, aby služba I. alebo II. kategórie trvala ku dňu 31.12.1999, t.j. aby ju žiadateľ k uvedenému dňu vykonával. Z obsahu administratívneho spisu krajský súd zistil, že žalobca službu zaradenú do I. kategórie funkcií vykonával do 30. apríla 1995, kedy zanikol jeho služobný pomer vojaka. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti ukončenia vojenskej služby žalobcu ako vojaka z povolania zaradenej v I. kategórii funkcií a vzhľadom na bezvýnimočne uplatňované podmienky priznania nároku na zníženie dôchodkového veku podľa § 174 ods. 1 písm. b) a ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. (trvanie služby zaradenej do I. alebo II. kategórie ku dňu 31.12.1999) nebolo podľa názoru krajského súdu možné prisvedčiť tvrdeniu žalobcu o nesprávnom vyhodnotení zisteného skutkového stavu veci a jeho ústavne nekonformnej aplikácii na vyššie uvedené hmotnoprávne ustanovenia zákona č. 100/1988 Zb. a zák. č. 461/2003 Z.z.

7. K námietke žalobcu, ktorou s poukazom na § 132 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. napadol postup žalovanej spočívajúci v nedostatočnom vysporiadaní sa s pojmom „ostatná služba“ a protizákonné nezhodnotenie doby štúdia žalobcu na VG v I. kategórii funkcií krajský súd uviedol, že pre posúdenie doby výkonu služby žalobcu zaradenej v I. kategórii funkcií nie je možné vychádzať z nárokov upravených v § 132 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb., pretože ustanovenia tohto paragrafu sa na sociálne zabezpečenie policajtov a vojakov od 01. júla 2002 nepoužijú.

8. Krajský súd poukázal na to, že služba vojaka z povolania je zákonom uznaný status, ku ktorému sa viažu nároky vyplývajúce zo zaradenia služby do I. alebo II. kategórie funkcií pre účely dôchodkového zabezpečenia. V čase nástupu žalobcu do prvého ročníka VG, resp. počas jeho štúdia na VG v zmysle účinných všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich sociálne zabezpečenie (zák. č. 101/1964 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení účinnom do 31.12.1975 a jeho vykonávacej vyhlášky Štátneho úradu sociálneho zabezpečenia č. 102/1964 Zb., ktorou sa vykonáva zákon o sociálnom zabezpečení, ako aj zák. č. 121/1975 o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov) štúdiom na VG nebolo zaradené do I. ani do II. kategórie funkcií, a to ani na základe predmetných zákonov sociálneho zabezpečenia, ani na základe ich vykonávacích všeobecne záväzných právnych predpisov. Rovnako štúdiom na VG nebolo zaradené na základe splnomocňujúcich ustanovení zákonov do rezortných zoznamov príslušných ministrov obrany do I. kategórie funkcií.

9. Krajský súd, ako to už učinil v inej pred ním prejednávanej veci pod sp. zn. 28Sa/8/2017, týkajúcej sa toho istého žalobcu, považoval aj v tomto konaní za vhodné pripomenúť, že úlohou správneho súdu pri plnení prieskumnej povinnosti nie je vyčerpávajúcim spôsobom prezentovať všetky právne predpisy, z ktorých pre vznik nároku na zníženie dôchodkového veku podľa § 174 zák. č. 100/1988 Zb. nevyplýva možnosť považovať štúdiom na VG za výkon služby v ozbrojených silách alebo za výkon vojenskej služby alebo za služobný pomer. Pre možnosť zvoliť opačný prístup by to muselo byť výslovne upravené v príslušnom právnom predpise. A hoci žalobca poukazoval na rôzne skutkové situácie

(sklárski alebo obuvnícki učni), neuviedol žiadny konkrétny právny predpis, podľa ktorého by bolo jednoznačne možné považovať štúdium na VG za výkon vojenskej služby. Ani krajský súd, vedený zásadou iura novit curia, takýto predpis ako súčasť právneho poriadku Slovenskej republiky, či už v čase štúdia žalobcu na VG alebo neskôr, neidentifikoval.

10. Z relevantných právnych predpisov, vezmúc do úvahy aj poznatky z vyjadrení Ministerstva obrany Slovenskej republiky poskytovaných do správnych konaní, podľa názoru krajského súdu vyplýva, že žiaci 1. až 4. ročníka VG sa štúdiom pripravovali na štúdium na vojenských vysokých školách. Počas štúdia títo žiaci neboli vojakmi v činnnej službe a počas štúdia nevykonávali ani základnú (náhradnú) vojenskú službu. Žiaci VG začali vykonávať základnú vojenskú službu až odo dňa nástupu na štúdium na vojenskú vysokú školu. Štúdium po skončení povinnej školskej dochádzky sa u žiakov vojenských škôl vykazovalo v zmysle rezortného interného normatívneho aktu ako doba občianskeho zamestnania zaradená do III. pracovnej kategórie. Žiaci VG počas štúdia nemohli byť vojakmi z povolania, nakoľko do služobného pomeru vojaka z povolania mohli byť prijatí až po vykonaní základnej služby. Štúdium na VG bolo dobou potrebnou na prípravu na povolanie po skončení povinnej školskej dochádzky a nebolo dobou výkonu vojenskej činnnej služby.

11. Krajský súd poukázal na to, že sociálna politika štátu, a to aj pokiaľ ide o sociálne zabezpečenie zvýhodnených kategórií zamestnancov, je vždy odrazom nielen politického, ekonomického a historického vývoja istého spoločenstva, ale aj prostriedkom, akým štát presadzuje svoje aktuálne dominantné sociálnopolitické predstavy. Odvetvie práva sociálneho zabezpečenia je tvorené právnymi normami vyznačujúcimi sa kogentnou povahou regulácie právnych pomerov, ktorým nie sú vlastné ustanovenia upravujúce zmiernenie tvrdosti zákona alebo uplatňovanie výnimiek. Ide o oblasť, kde priestor na tzv. sudcovskú tvorbu práva je minimálny a kde je potrebné pri voľbe výkladových metód mať za to, že ak niektorý spoločenský fenomén nie je upravený spôsobom, aký očakávajú individuálni adresáti právnych noriem, deje sa tak na základe vôle zákonodarcu a nie na základe jeho opomenutia.

12. To, čo žalobca vnímal ako medzeru v právnom poriadku Slovenskej republiky, ktorá vo svojich dôsledkoch má podľa neho sociálne negatívne vplývať na stovky bývalých príslušníkov ozbrojených síl, ktorí postupne dovŕšujú dôchodkový vek, nevnímal krajský súd ako priestor na uplatnenie tzv. sudcovskej tvorby práva. Jedným zo základných aplikačných pravidiel prístupu k výkladu právnych predpisov je predpoklad, že zákonodarca (aj v historickom priereze) je racionálne konajúcim subjektom verejnej moci. Ak niektoré spoločenské javy neupravil spôsobom, aký by jednotlivec (v tomto prípade žalobca) považoval za súladný s jeho vnímaním spoločenského cieľu právnej úpravy, nie je možné bez ďalšieho prekenuť rozhodovacou činnosťou súdov cieľ zreteľne sledovaný zákonmi o sociálnom zabezpečení a vytvoriť pre účely dôchodkového zabezpečenia vojakov z povolania namiesto príslušného štátneho orgánu na úseku správy ozbrojených síl zoznam činností zaradených do I. alebo II. kategórie funkcií z činností vojakov mimo činnnej služby a mimo služby vojakov z povolania.

13. V uvedenom kontexte krajský súd uviedol, že s prihliadnutím na cieľ sledovaný právnymi predpismi sociálneho zabezpečenia, ktorým bolo pre účely dôchodkového zabezpečenia zvýhodniť vojakov z povolania, nezaradenie štúdia žiakov na VG do I. kategórie funkcií nemožno kvalifikovať ako opomenutie alebo nečinnosť príslušných rezortných orgánov správy ozbrojených síl štátu, s následkom ukrátenia vojakov v službe zaradenej do I. kategórie funkcií o ich oprávnené nároky za výkon prípravy na budúce povolanie. Zaradenie vojenskej služby do preferovanej I. kategórie funkcií zákon zásadne viazal na status vojaka z povolania, pričom ak vojak nastúpil a vykonával základnú (náhradnú) vojenskú službu a po jej skončení bol prijatý do služobného pomeru vojaka z povolania alebo vojaka v ďalšej službe, táto doba výkonu základnej (náhradnej) vojenskej služby sa mu započítavala do I. kategórie funkcií, ak bol ako vojak z povolania po prvý raz ustanovený do služby zaradenej do I. kategórie funkcií. Žiadne z povinností, ktoré žiaci v priebehu štúdia na VG v rámci výchovného procesu vykonávali a nazývali sa službami (napr. dozorná služba a pod.), hoci sa svojím názvom, obsahom alebo náplňou činnosti javili byť totožné s výkonom činnosti vojakov z povolania, nemožno podradiť pod vojenské činné služby vojakov z povolania v zmysle Branného zákona. V tomto ohľade na základe vyššie uvedeného krajský súd konštatoval, že žiaci VG boli osobami mimo činnnej služby a teda ani vo vzťahu k

ich činnosti v rámci vzdelávacieho procesu nemohlo byť realizované zaradenie medzi služby vojakov z povolania do I. kategórie funkcií. Ak vzhľadom na vyššie uvedené správne orgány nezaradili štúdium žalobcu na VG ako službu zaradenú do I. kategórie funkcií, postupovali v súlade s právnymi predpismi.

14. K spornej otázke, či žalobcovi dovŕšením veku 59 rokov vznikol nárok na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 písm. d) zák. č. 100/1988 Zb. za situácie, keď nesporne bol zamestnaný viac ako 15 rokov v službe I. alebo II. kategórie funkcií, krajský súd dospel k záveru, že žalobcovi ani v právnom režime podľa § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. nárok na starobný dôchodok nevznikol. Na vznik nároku na starobný dôchodok sa vyžaduje kumulatívne splnenie ďalšej podmienky ustanovenej v § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb., a to, aby zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999, čo však u žalobcu splnené nie je, keďže dôchodkovo preferované zamestnanie skončil dňom 30. apríla 1995. K uvedenej otázke sa vyjadril aj Najvyšší súd Slovenskej republiky, ktorý vo veci sp. zn. 9So/62/2009 (R53/2011) uzavrel, že pre zákonnú úľavu na veku potrebnom pre vznik nároku na starobný dôchodok (56 až 59 rokov) musí byť splnená podmienka nielen podľa § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb., ale súčasne aj podmienka, aby zamestnanie patriace k zvýhodnenej kategórii trvalo ku dňu 31. decembra 1999. Následne Najvyšší súd Slovenskej republiky tento právny názor opakovane potvrdzoval vo svojej ďalšej rozhodovacej činnosti (napr. rozhodnutia vo veciach sp. zn. 9So/88/2011, sp. zn. 7So/71/2012, sp. zn. 1So/69/2014, sp. zn. 9So/6/2015).

15. Krajský súd sa nestotožnil s právnym názorom žalobcu, že na priznanie nároku na starobný dôchodok v právnom režime podľa § 174 zák. č. 100/1988 Zb. nemusia byť splnené naraz všetky podmienky, ktorými sú vek, odpracovanie zákonom stanoveného počtu rokov v I. alebo II. kategórii funkcií a odpracovanie rokov vo všeobecnom poistnom systéme už v čase ukončenia preferovaného zamestnania alebo služby. Aplikovaním takéhoto výkladu by žalobcovi nárok na skorší odchod do starobného dôchodku nevznikol dosiahnutím veku 56 až 59 rokov, keď požiadal o priznanie starobného dôchodku, ani odpracovaním ďalších požadovaných rokov vo všeobecnom poistnom systéme, ale by mu vznikol už v roku 1995, keď ukončil služobný pomer v armáde. Podľa názoru krajského súdu na vznik nároku na skorší odchod do dôchodku podľa § 174 ods. 1 a 2 zák. č. 100/1988 Zb. je potrebné mať splnené všetky podmienky vyplývajúce z uvedeného ustanovenia a na posúdenie, či tu nárok je alebo nie je, správny orgán je povinný aplikovať iba jednu konkrétnu právnu úpravu nachádzajúcu sa na osi časovej pôsobnosti právnych noriem, a to tú, ktorá je platná a účinná v čase, kedy je splnená posledná z podmienok potrebných na to, aby sa u žiadateľa o skorší odchod do dôchodku vôbec mohlo uvažovať. U žalobcu je touto ostatnou podmienkou vek. Správne orgány postupovali ústavne konformne, ak všetky podmienky definujúce nárok žalobcu posudzovali k časovému okamihu, ktorý žalobca deklaroval ako vek, v ktorom mu vznikol nárok na skorší odchod do dôchodku z právneho titulu zníženia dôchodkového veku z dôvodu istej zákonom vymedzenej doby zamestnania v zvýhodnenej kategórii funkcií. Nie je možné posudzovať splnenie jednej podmienky podľa zákona účinného v roku 1995 a splnenie druhej podmienky posudzovať podľa zákona účinného po roku 1999. Takýto aplikačný eklekticismus je neprípustný. V roku 1995 mal žalobca XX rokov, t.j. nárok na starobný dôchodok mu nemohol vzniknúť pre nesplnenie podmienky veku. V rokoch, keď by žalobca už dosiahol vek 56 až 59 rokov, t.j. v rokoch 2014 až 2017, síce by už žalobca splňal podmienku veku, avšak nespĺňal a splniť už ani nemohol podmienku trvania služobného pomeru vo zvýhodnenom zamestnaní zaradenom do I., resp. II. kategórie funkcií.

16. Krajský súd poukázal na to, že skúmanie otázky časovej pôsobnosti právnych noriem vo vzťahu k dôchodkovým nárokom žalobcu úzko súvisí s problematikou retroaktivity. K uvedenej téme sa vyjadril napr. Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci sp. zn. 4Cdo/98/2010, konštatujúc, že „k definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem, ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv a právnej istoty (PL. ÚS 16/95). Nie každá retroaktivita je však nezlučiteľná s princípmi, na ktorých je budovaný právny štát. V teórii a praxi sa rozlišuje tzv. pravá a nepravá spätná účinnosť (retroaktivita) právnych predpisov. Význam tohto rozlišovania je založený na skutočnosti, že pokiaľ sa pravá retroaktivita v zásade odmieta ako nezlučiteľná s obsahom princípu právneho štátu, nepravá retroaktivita sa akceptuje ako prípustný nástroj na dosiahnutie ustanovených a dostatočne významných cieľov verejnej moci. Pri pravej retroaktivite zákonodarca v novom právnom predpise

neuzná práva alebo povinnosti založené právnymi skutočnosťami, ktoré sa ako právne skutočnosti uznávali na základe skoršieho (predchádzajúceho) právneho predpisu. O pravú retroaktivitu ide napr. vtedy, keď neskorší právny predpis so spätnou účinnosťou (s dopadom do minulosti) upravuje vzťahy, ktoré vznikli v minulosti. V dôsledku toho nastáva stav, v rámci ktorého účinnosť neskoršieho právneho predpisu nastáva skôr ako jeho platnosť (skôr, než začal existovať). Pri nepravnej retroaktivite zákonodarca uznáva právne skutočnosti, na základe ktorých podľa predchádzajúcej právnej normy došlo k vzniku určitých právnych vzťahov. O nepravú retroaktivitu môže ísť napriek tomu, že zákonodarca prípadne novým právnym predpisom zároveň s účinnosťou do budúca prinesie určité zmeny aj tých práv (alebo povinností), ktoré vznikli za platnosti skoršieho zákona. Nepravá retroaktivita teda nebráni zákonodarcovi novou právnou úpravou vstúpiť aj do tých právnych vzťahov, ktoré vznikli na základe skôr prijatej právnej normy a meniť ich režim. Za prípustné sa považuje, pokiaľ nová právna úprava (uznávajúc práva a povinnosti nadobudnuté podľa skoršieho právneho predpisu) zavádza do budúca nový režim a mechanizmus (procedúru) uplatnenia týchto práv alebo pokiaľ právam nadobudnutým za skoršej právnej úpravy priznáva odo dňa účinnosti neskoršej právnej úpravy nový obsah. V konečnom dôsledku nepôsobí nepravá retroaktivita do minulosti. Akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy, tento stav ale rieši až v čase účinnosti novej právnej úpravy.“

17. Problematiku retroaktivity právnych predpisov opakovane riešil aj Ústavný súd Slovenskej republiky. Pravú retroaktivitu - jav nežiaduci v právnom štáte - vymedzil ako stav, v ktorom nová právna úprava neuznáva oprávnenia a povinnosti založené právnymi vzťahmi len *lex priori* (napr. PL. ÚS 37/99), alebo stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych vzťahov (PL. ÚS 3/00). Nepravou retroaktivitou je stav, v ktorom nová právna úprava nevytvára žiadne právne účinky smerujúce pred deň nadobudnutia účinnosti, avšak kvalifikuje tie právne úkony, ku ktorým došlo ešte pred nadobudnutím jej účinnosti, v dôsledku čoho môže dôjsť k zmene alebo zrušeniu tých právnych účinkov, ktoré boli predtým späté s ich uzavretím (PL. ÚS 38/99). O nepravú retroaktivitu ide aj v prípade, ak zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali (PL. ÚS 3/00). Zákonodarca môže výnimočne uplatniť retroaktívne ustanovenia na úpravu nových (existujúcich) právnych stavov, pričom v takom prípade musí preukázať závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré si môže vyžiadať alebo odôvodniť prelomenie zásady zákazu spätnej pôsobnosti v prospech slobodnej tvorby právnej úpravy zo strany zákonodarcu (PL. ÚS 3/00).

18. S poukazom na úvahy Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Ústavného súdu Slovenskej republiky nejde v prípade § 174 ods. 1 a ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. o tzv. pravú retroaktivitu, ale o prípad tzv. nepravnej retroaktivity, ústavne akceptovateľnej, kedy zákon uznáva skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona (počet odpracovaných rokov v zvýhodnenej pracovnej kategórii), súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali, čo je prípad žalobcu, keďže v čase nadobudnutia účinnosti zákona č. 355/1999 Z.z. bol žalobca vo veku iba 42-43 rokov, t.j. nespĺňal podmienku veku pre vznik nároku na starobný dôchodok podľa žiadneho z ustanovení zákona č. 100/1988 Zb. V roku 1999, resp. 2000 žalobca nemohol účinne požiadať o starobný dôchodok, a preto tu ani nemožno hovoriť o nejakom už existujúcom právnom vzťahu, do ktorého by zákonodarca spätne vstupoval ústavne nekonformným spôsobom. Ustanovenia § 174 ods. 1 a 2 zák. č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 31.12.2003 žalovaný aplikoval na ním ustálený skutkový stav správne.

19. Krajský súd po vykonaní prieskumu zákonnosti rozhodnutia žalovaného nezistil závažné porušenie zákona, ani porušenie práv a právom chránených záujmov žalobcu, pre ktoré by bolo potrebné napadnuté rozhodnutie zrušiť, a preto žalobu ako nedôvodnú podľa § 190 SSP zamietol.

20. O trovách konania rozhodol krajský súd podľa § 168 SSP tak, že úspešnej žalovanej nepriznal náhradu trov konania, pretože dospel k záveru, že nie sú naplnené výnimočné okolnosti, ktoré by umožňovali priznať jej právo na náhradu trov konania.

II.

Kasačná sťažnosť

21. Proti tomuto rozsudku podal žalobca v zákonnej lehote s poukazom na § 440 ods. 1 písm. f), g) a h) SSP kasačnú sťažnosť. Poukázal na to, že krajský súd na súdnom pojednávaní nevykonával riadne dokazovanie a žalobca nemal žiadnu možnosť sa účinne brániť. Podľa názoru žalobcu mal krajský súd podľa čl. 5 ods. 8 SSP vykonať dokazovanie, vrátane konfrontácie, pretože argumenty žalobcu mu boli známe a argumenty žalovanej sú neúplné, alebo skresľujúce a zahmlievajúce realitu. Žalobca mal za to, že rozsudkom krajského súdu bol porušený aj princíp rovnakého zaobchádzania s občanmi SR.

22. Žalobca popri štúdiu v štyroch ročníkoch vo VG SNP v Banskej Bystrici odslúžil službu v prospech ČSĽA od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX v dĺžke 1464 dní, t.j. 4 roky a 4 dni, pričom žalovaná túto službu bezdôvodne označila len ako III. pracovnú kategóriu, ktorá pre toto vojenské štúdium nie je nikde zadaná, a teda konala svojvoľne. Žalovaná toto vojenské štúdium a službu považovala za bežné štúdium na civilných stredných školách, pričom neuviedla právny predpis, ktorý by jej tento postup umožňoval, nikde totiž nie je uvedené, že v rozhodnom čase išlo o III. pracovnú kategóriu. Urobila tak bez náležitého dokazovania, pretože žalobca službu v kasárňach ČSĽA vykonával presne podľa špeciálnych právnych predpisov ČSĽA platných rovnako pre vojakov z povolania a vojakov základnej služby. Za výkon tejto služby bol žalobca podľa právnych predpisov ČSĽA, t.j. zák. č. 76/1959 Zb., trestaný alebo odmeňovaný rovnako ako boli vojaci z povolania a vojaci základnej služby. V danom prípade ide o deformovaný výklad z prostredia MO SR, ktorého dôsledkom je diskriminácia žalobcu a nerovnaké zaobchádzanie. Krajský súd sa touto problematikou riadne nezaoberal a spoliehal sa na vyjadrenie MO SR, avšak o hodnotu výpovedí autentických svedkov a súdnych znalcov z odboru československého služobného práva a univerzálnych listinných dôkazov nie. Odo dňa nástupu na VG SNP dňa XX. augusta XXXX bol žalobca v nepretržitom služobnom pomere, nosil oficiálnu služobnú uniformu príslušníka ČSĽA označenú štátnym znakom ČSSR, študoval a predovšetkým slúžil v regulárnych kasárňach ČSĽA.

23. Krajský súd sa mal dôkladnejšie zaoberať posúdením výkonu služby žalobcu od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX vo VG SNP a dodržiavaním princípu rovnakého zaobchádzania a zákazu diskriminácie medzi vojakmi z povolania, vojakmi základnej služby a žiakmi VG, ktorí vykonávali rovnakú službu, ale na dôchodkové účely sa im táto hodnotila rozdielne. Túto vojenskú školu a službu popri štúdiu na VG SNP od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX žalobca vykonával v regulárnych kasárňach ČSĽA podľa jednotného špeciálneho vojenského právneho predpisu platného na celom území ČSSR a zák. č. 76/1959 Zb., niekoľkých zákonov o zbraniach a strelive, Vyhlášky ministra národnej obrany ČSR č. 20/1958 Zb.

24. V zákonoch o zbraniach a strelive je presne zadané, že strelné zbrane mohli legálne dostávať aj osoby vojensky činné, vrátane žiakov VG. Tieto zákony o zbraniach a strelive uvádzali, že žiaci VG sú vojensky činné osoby, ale branný zákon a žalovaná popierajú žiakom VG status „vojensky činné osoby“. Tieto zákony boli účelovo schvaľované tak, aby bol oficiálne umožňovaný výcvik detských vojakov v strážených priestoroch kasární a vojenských výcvikových priestoroch ČSĽA. Podľa špeciálneho vojenského predpisu „Bezpečnostné opatrenia pri práci s muníciou a výbušninami a ničenie munície z roku 1963“ v rozpore s čl. 30 žalobca na strelnici v rámci vojenskej prípravy strieľal z ručných zbraní. A to napriek tomu, že vojenským predpisom to bolo zakázané, nakoľko nemal zákonom predpísaný vek 18 rokov.

25. Žalobca nesúhlasil s vyjadrením, že štúdium na VG nie je možné považovať za výkon služby v ozbrojených silách ČSĽA a ohradil sa voči tvrdeniam žalovanej, že nešlo o službu. Naopak, za výkon tej istej služby v tých istých kasárňach, v rovnakom priestore, v tom istom čase, podľa rovnakých právnych predpisov, za rovnakých 24 hodín služby, mali vojaci z povolania a vojaci základnej služby priznanú I. kategóriu funkcií.

26. Nie je možné akceptovať tvrdenie žalovanej, že nemá k dispozícii všetky dokumenty, ktoré sú relevantné pre zistenie skutkového stavu, či žalobca spĺňal zákonom stanovené podmienky pre priznanie starobného dôchodku v zníženom veku. Žalobca sa žiadosťou domáhal svojho oprávneného dôchodkového nároku, a ak by v jeho žiadosti absentovali niektoré údaje, tak bolo potrebné postupovať v súčinnosti s ním. Jediným vojenským zamestnávateľom žalobcu v rozhodnom období bolo MNO ČSSR a neskôr MO SR. Okrem MO SR dôkazy o tejto službe má k dispozícii aj Vojenský historický archív v Trnave, Vojenský historický ústav v Bratislave a v spolupráci s Vojenským ústredným archívom v Prahe a Olomouci a MO ČR sa dajú získať aj odtiaľ.

27. Žalovaná sa snaží uplatniť svoje názory aj spätne, t.j. retroaktívne. V právnom štáte nie je možné zákonom zmeniť to, čo sa už stalo. Ak je SR právny štát, tak žalovaná by to mala vziať na vedomie a svoj postup prehodnotiť a začať rozhodovať v prospech poistenca.

28. Žalobca nesúhlasil s vyjadrením krajského súdu, že žiaci vojenských stredných škôl do dovŕšenia veku 17 rokov boli vedení ako „chovanci“. Nikto neriešil skutočnosť, že takýto žiak mohol 01.01. daného roka dosiahnuť vek 16 rokov a postupne dovŕšoval fyzický vek 17 rokov. To znamená, že vojakom sa mohol stať už po dovŕšení veku 16 rokov. Vyjadrenia sú hrubo zavádzajúce, výkazy dôb a kategórií funkcií vojaka z povolania sa mali prepracovať, čo sa po zmene režimu 1989 neuskutočnilo. Výkaz žalobca podpísal, bol s ním oboznámený, za správnosť vyhotovenia podpisoval aj spracovateľ výkazu. Žalovaná v snahe zakryť porušovanie ľudských práv na vojenských stredných školách od roku 1949 do roku 1991 nezákonne označuje študujúce deti a mladistvých žiakov ako „chovancov“. Pojem „chovanci“ existoval len do roku 1952, odvtedy sa v rezorte MO nepoužíva. Chovanci v edukačných ústavoch nikdy neboli vyzbrojovaní strelnými zbraňami a neboli podrobovaní vojenskému výcviku, neboli oboznamovaní s utajovanými skutočnosťami a nedostávali finančné prostriedky, ktoré sa nazývali „služné“. Žiakom vojenských stredných škôl velili vojenský veliteľia, dôstojníci, generáli vo vojenských uniformách vojakov ČSLA a vojenských dôstojníckych hodnostiach, čo u chovancov v polepšovniach, detských domovoch a nápravných ústavoch neexistovalo. Žalobca má za to, že nemožno pripustiť, že žalovaná neoprávnene porovnáva štúdium na VG SNP, VGJŽ, VSOS, VŠJŽ a pod. s civilnými strednými školami, alebo dokonca s chovancami vo výchovných nápravných ústavoch. Postoj niektorých orgánov štátnej správy o tom, že mladiství žiaci vojenských stredných škôl boli „chovanci“, je zjavne nesprávny a účelovo použitý a tento pojem nikde neobstojí. Žalobca nebol nikdy zaradený ako chovanec v nejakých reedukačných ústavoch, výchovných, diagnostických, nápravno-výchovných ústavoch, či liečebniach a pod., ale vyrastal na oficiálnych vojenských stredných školách v regulárnych kasárňach ČSLA. Žalovaná sporné obdobie služby a zároveň štúdia nesprávne považuje za štúdium „chovancov“ a preto posudzuje a aj započítava v neprospech len ako III. pracovnú kategóriu, teda s nižším dôchodkovým benefitom.

29. Žalovaná nepreukázala, čím MNO ČSSR povolávalo žiakov vojenských stredných škôl do vojenskej základnej služby, aký názov mal tento dokument, kde je uložený. Je to jeden z kľúčových argumentov a žalobca žiadal, aby sa s tým súdy vysporiadali a vec riešili v súlade s princípmi náležitého dokazovania.

30. Výkaz dôb a kategórií funkcií rozhodných pre realizáciu kádrových opatrení, pre zabezpečenie peňažnými dávkami podľa zákona o služobnom pomere vojakov armády SR, žalobca dňa 25. apríla 1995 podpísal vlastnoručným podpisom, čo neznamená, že súhlasil s tým, že štúdium na VG je uvedené ako občianske zamestnanie v III. pracovnej kategórii. V dokumente bolo uvedených aj množstvo iných údajov a podpis žalobcu bol len formalitou.

31. Podľa § 132 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. vojak z povolania má nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň a) 55 rokov, ak vykonával najmenej 20 rokov službu zaradenú do I. kategórie funkcií, b) 57 rokov, ak vykonával najmenej 20 rokov službu v ostatných prípadoch. Zákonodarca zámerne neuviedol, o aký presný druh služby išlo. Medzi písm. a) a b) je výrazný rozdiel, pričom zákonodarca ani neuviedol, že to musí byť výlučne vojenská služba.

32. Služba žiakov popri ich štúdiu na vojenských stredných školách má byť uznaná od prvých ročníkov za I. kategóriu funkcií už od 15 rokov ich veku, nakoľko ju reálne vykonávali. Rovno tak, ako to majú priznané banícki učni, či fúkači skla.

33. Z administratívneho spisu žalovanej nevyplýva, že by disponovala s rezortným zoznamom preferovaných zamestnaní vydaných MNO ČSSR, v ktorom by bolo toto štúdium na VG vylučované z I., resp. II. kategórie funkcií a ktorý by sa uvedeným rozporom v hodnotení dôb služby vo zvýhodnenej kategórii funkcií zaoberal a zisťoval, či nie sú splnené podmienky podľa § 2 ods. 1 vyhlášky ŠÚSZ č. 102/1964 Zb., resp. 3 ods. 1 nariadenia vlády ČSSR č. 117/1988 Zb., ale bez ďalšieho a bez uvedenia dôvodov pre posúdenie dôchodkového veku žalobcu, hodnotilo trvanie vojenskej služby v I. kategórii funkcií len v období od 27.08.1974, t.j. bez posudzovania 1. až 4. ročníka VG. Nemožno opomenúť skutočnosť, že III. pracovnú kategóriu vojaci do 31.12.1999 nepoznali.

34. Žalobca poukázal na rozsudok Krajského súdu Praha č. k. 42 Ad 2/2017-52 zo dňa 20. júla 2018, v ktorom bolo konštatované k rozdielu v ponímaní 1. a 2. ročníka VSOŠ podľa legislatívy uvedenej v zákone NZ ČSSR č. 101/1964 Zb. a v zákone NZ ČSSR č. 121/1975 Zb., že obdobie prípravy na budúce povolanie spadajúce pred rok 1976, by sa mohlo započítať ako „príprava na povolanie v kategóriách funkcií“, a to nasledovne: „Krajský súd si je vedomý toho, že § 96 ods. 6 vykonávacej vyhlášky č. 102/1964 Zb. obsahuje širší odkaz na všeobecné ustanovenie k pracovným kategóriám než vyhláška č. 128/1975 Zb., konkrétne sa má na vojakov z povolania obdobne aplikovať okrem šiestej časti i § 1 až 3 vykonávacej vyhlášky č. 102/1964 Zb. Avšak i keby sťažovateľovi bolo podľa zákona č. 101/1964 Zb. započítané obdobie predchádzajúceho štúdia (t. j. 1 rok a 4 mesiace), nedosahovala by doba jeho služby dĺžky 18 rokov potrebnej pre vznik nároku na starobný dôchodok v 57 rokoch podľa § 174 ods. 1 písm. b) zákona FZ ČSFR č. 100/1988 Zb., ale ako správne rozhodol žalovaný, sťažovateľovi by vznikol nárok na dôchodok až v 58 rokoch a to podľa § 174 ods. 1 písm. c) zákona. To by platilo i za situácie, že by mu bola započítaná ako služba I. kategórie funkcií doba jeho učňovského pomeru na vojenskej škole od 01.09.1974 do 31.12.1975, t.j. za účinnosti zákona č. 121/1975 Zb. a vykonávacej vyhlášky č. 128/1975 Zb.“

35. Žalobca uviedol, že do 31. decembra 1992 všetci vojaci z povolania slúžili v jednotnej ČSĽA a vzťahovali sa na nich rovnaké zákony, a teda podmienky vojenského stredoškolského štúdia do roku 31. decembra 1992 boli v celej ČSFR rovnaké a jednotné. Do rozdelenia ČSFR bola služba vojakov v ČSĽA jednotná a vykonávaná podľa jednotných právnych noriem, rozkazov a nariadení. Rovnako tak bolo posudzované aj vojenské stredné školstvo, a preto žalobca nemôže byť z tohto posudzovania vylúčený a štúdium a zároveň vykonávaná služba na VG sa mu má posudzovať ako I. kategória funkcií.

36. Podľa § 3 ods. 1 Nariadenia vlády ČSSR č. 117/1988 Zb. zo dňa 17.06.1988 o zaradovaní zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie na účely dôchodkového zabezpečenia sa: „Doba štúdia žiaka stredného odborného učilišťa pripravovaného pre zamestnanie I. (II.) pracovnej kategórie sa započítava ako doba zamestnania tejto pracovnej kategórie, ak sa praktické vyučovanie uskutočňuje pravidelne na pracoviskách alebo v prevádzkach, kde sa vykonávajú zamestnania I. (II.) pracovnej kategórie. Ak ide o zamestnanie I. pracovnej kategórie v baníctve so stálym pracoviskom pod zemou v hlbinných baniach, započítava sa takto doba štúdia od začiatku školského roka, v ktorom sa žiak podľa učebného plánu pravidelne pripravuje na budúce povolanie na pracoviskách v podzemí.“

37. Ak žalovaná tvrdí, že na úseku výkonu sociálneho poistenia má postavenie štátneho orgánu, tak potom v zmysle čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Predmet činnosti žalovanej je taxatívne vymedzený v zák. č. 461/2003 Z.z., žalovaná je významnou verejnoprávnou inštitúciou a musí dodržiavať zákony. Ak tomu tak nie je, je právne neakceptovateľné a neudržateľné, aby sa toleroval postup, ktorý nie je v zákone zadefinovaný.

38. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 10Sd/216/2013 zo dňa 06. júna 2014 rozkryl utajovaný problém štúdia a služby na vojenských stredných školách do roku 1991 a treba posúdiť štúdium ako I.,

resp. II. kategóriu funkcií. Žiaci VG počas štúdia neboli vojakmi základnej služby, ale službu na rote vykonávali a mali pridelené osobné zbrane, t.j. samopaly.

39. Žalovaná spochybňuje aj dobrovoľný vstup do vojska podľa Branného zákona NZ ČSR č. 92/1949 Zb., pričom jedným z listinných dôkazov žaloby je aj „Žiadosť o prijatie ku štúdiu na Vojenské gymnázium”, ktorú podpisoval jednak rodič žiaka a jednak aj žiak vojenskej školy, no konkrétny obsah štúdia nikto nepoznal, najmä nie nútené služby a nútený výkon prác. Táto žiadosť je jeden z kľúčových dôkazov, že žalobca od XX. augusta XXXX nastupoval dobrovoľne do ČSLA a vykonával tam službu už ako 15-ročný. Ak sa žalovaná mylne domnieva, že žalobca nenastupoval do služby dobrovoľne ako maloletý dňa XX. augusta XXXX podľa podmienok Branného zákona, tak musí predložiť listinný dôkaz.

40. Pôvodne žiaci VG išli len na vojenské stredoškolské štúdium, avšak popri vojenskom stredoškolskom štúdiu, žiaci museli vykonávať aj nútený výkon služby, vojenský výcvik, vojenskú prípravu a nútené práce. V „Potvrdení o prijatí” zo dňa 19. marca 1968 do VSOŠ je uvedené: „K nástupu Vás povolá Okresná vojenská správa podľa „miesta bydliska.” K tomuto striktnému „povolaniu” priamo nadväzuje „Povolávací rozkaz” do VG, na ktorom je uvedené: „Neuposlušnosť tohto rozkazu a jeho zneužitie je trestné!” Všetko nasvedčuje, že s osobou žalobcu sa už od počiatku, t.j. od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX, zaobchádzalo ako s vojakom ČSLA. Išlo o obdobie 1464 dní v 1. až 4. ročníku VG SNP v I. kategórii funkcií. Celé štvorročné štúdium žalobcu vo VG prebiehalo v regulárnych a hermeticky uzavretých kasárňach ČSLA. Vojaci z povolania slúžiaci v tých istých kasárňach mali priznanú I. a II. kategóriu funkcií, hoci sa tam zdržiavali v pracovné dni 8 a pol hodiny denne a žiaci VG SNP už nie. Túto diskrimináciu a nerovnaké zaobchádzanie medzi občanmi žiadal žalobca odstrániť a priznať I. kategóriu funkcií aj za výkon služby v 1. až 4. ročníku VG SNP.

41. Žalobca je presvedčený, že preferovaná I. a II. kategória funkcií v ČSLA armáde, sa musí hodnotiť rovnako už odo dňa nástupu do vojenskej strednej školy, pretože od termínu nástupu jednoznačne išlo o náročnú službu v ťažkom rizikovom prostredí, ktorá mala bezprostredný negatívny vplyv na kondíciu, telesný vývoj a zdravotný stav žalobcu a jeho psychiku, bezpečnosť a hygienu pri výkone služby. Táto služba nezačala na Vojenskej vysokej škole, ale práve dňom nástupu na VG.

42. Podľa § 21 ods. 1 Branného zák. č. 92/1949 Zb. a vojenského predpisu Kádr-I-I, článok č. 15 a Vyhlášky ministra národnej obrany ČSR č. 20/1958 Zb. sa žiaci zaraďujú do vojska a stávajú sa vojenskými osobami. Služobná povinnosť vznikla žalobcovi dňom odvedenia, tak ako je uvedené v Brannom zákone a už týmto dňom sa odvedenci (náhradnej) služby označujú za vojenské osoby výrazom „odvedenci”.

43. Až po páde režimu v roku 1989, rozpustením Varšavskej zmluvy, prijatím medzištátnych a medzinárodných Dohovorov v roku 1991 a po vzniku samostatnej SR v roku 1993, rozdelením ČSLA, začala Slovenská republika postupne uznávať a dodržiavať všeobecné pravidlá medzinárodného práva, medzinárodné zmluvy, ktorými bola viazaná a začala dodržiavať a plne rešpektovať svoje ďalšie medzinárodné záväzky. Tieto medzinárodné pravidlá boli dovtedy porušované, a to zákaz povolávania detí a mladistvých do vojsk a ich výcvik a zákaz masovej prípravy vojsk. Štátne orgány a inštitúcie SR, ktoré by mali a boli povinné podľa Ústavy SR chrániť občanov Slovenskej republiky, tieto doby vojenskej prípravy a vojenského výcviku popri štúdiu na vojenských stredných školách do 18 rokov zrušili.

44. Podľa názoru žalobcu k porušeniu práva na spravodlivý proces došlo tým, že žalovaná si v konaní nevyžiadala z archívu a nevykonala žalobcom navrhnuté dôkazy a v priebehu konania sa vyčerpávajúcim spôsobom nevysporiadala so všetkými námietkami a skutkovými tvrdeniami žalobcu.

45. Podľa § 33 zák. č. 76/1959 Zb. nárok na výsluhový príspevok a výška tejto dávky je naviazaná na dobu služby v ozbrojených silách, pričom vôbec nie je konkretizovaný druh služby a nie je ani ustanovené, že táto služba má byť vykonaná v služobnom pomere. Doba žalobcovej služby v dĺžke 1464 dní na VG SNP od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX sa musí rátať do doby služby v ozbrojených

silách ČSSR, nakoľko túto službu vykonával.

46. Podľa § 8 ods. 1 písm. e) zák. č. 100/1988 Zb. zamestnaním sa rozumie služba vojakov z povolania, príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti, príslušníkov zborov nápravnej výchovy a príslušníkov skorších ozbrojených zborov. Branný zákon č. 92/1949 Zb. bol vydaný v roku 1949 a nemohol obsahovať texty príslušných paragrafov o VG, ktoré v rozhodnom čase ešte neexistovali, vzniklo v roku 1969. VG v Banskej Bystrici bolo zriadené podľa § 4 zák. č. 168/1968 Zb. ako regulárna vojenská škola ČSLA podľa rozkazu ministra obrany ČSSR. Podľa § 1 nariadenia vlády ČSFR č. 149/1988 Zb. k 8 ods. 1 písm. f) zákona je uvedené, že štúdium sa započítava v rozsahu, v akom sa hodnotí ako sústavná príprava na budúce povolanie podľa § 24 a za rovnakých podmienok.

47. Bývalé Ministerstvo národnej obrany ČSSR nikdy nevydalo zoznam činností zaradených do I. alebo II. kategórií funkcií, hoci mu to § 14 ods. 5 a § 17 zák. č. 100/1988 Zb. ukladal. Pokiaľ MNO ČSSR nevydalo žiaden zoznam činnosti, tak nie je zrejmé, na základe čoho žalovaná uplatňuje svoje diskriminačné tvrdenie, že štúdium na VG sa nemôže zaradiť do I., prípadne do II. kategórií funkcií.

48. Krajské sudy a NS SR by sa mali zaoberať zoznamom druhov práce uvedených v zákone. Príloha nariadenia vlády predstavovala iba typizovaný zoznam prác zaradených do preferovaných pracovných kategórií a bol ďalej konkretizovaný na úroveň konkrétnych povolání najprv príslušným rezortným zoznamom. Tieto rezortné zoznamy boli založené na metóde taxatívneho výpočtu. Pokiaľ teda nebolo konkrétne povolanie uvedené v príslušnom rezortnom zozname ako zamestnanie zaradené do I. či II. pracovnej kategórie, nemohlo byť na základe rozširujúceho výkladu ustanovenia zákona či vykonávacieho nariadenia do takejto kategórie priradené, a to ani na základe súdneho rozhodnutia. Sudy však mohli podľa výsledkov vykonaného dokazovania vysloviť, že pracovník spĺňa podmienky pre zaradenie do I. či II. pracovnej kategórie v prípade, že práca ním vykonávaná zodpovedala celkom niektorému zamestnaniu zaradenému do I. alebo II. pracovnej kategórie, pričom však museli posudzovať všetky podmienky, za ktorých mohlo byť zamestnanie zaradené do rezortného zoznamu (stanovisko NS ČSSR zo dňa 10.10.1977 sp. zn. Cpif 46/77).

49. Krajský súd i napriek opakovaným návrhom žalobcu na vykonanie dôkazov nepreukázal skutočnú vôľu zhromaždiť a posúdiť obsah dokumentov súvisiacich s vývojom celého sporu a vychádzal iba z jednostranného výkladu podstaty sporu, ktorý podávala žalovaná, resp. iba z jej dokumentov.

50. Žalobca ďalej poukázal na rozsudok Najvyššieho správneho súdu ČR č.k. 6Ads 33/2012-54 z 28.11.2012 a rozsudok Najvyššieho správneho súdu ČR č.k. 4 Ads 12/2009-83 z 27.05.2009.

51. Krajský súd mal vo výroku rozsudku uviesť prameň práva a konkrétne ustanovenie právneho predpisu, aplikácia ktorého bola rozhodujúca pre priznanie, alebo nepriznanie I. kategórie funkcií od 15. rokov veku zo strany žalovanej. V rozhodnutí sa musí vysporiadať so všetkými jeho námietkami, ale aj navrhovanými dôkazmi, lebo bez nich by bolo rozhodnutie súdu zjavne nedostatočné.

52. Žalovaná nepostupovala v súlade so zákonom, v zmysle ktorého správny orgán hodnotí dôkazy len podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti zdôrazniac, že zásada voľného hodnotenia dôkazov nemôže znamenať ľubovôľu zo strany žalovanej, ktorá je povinná uviesť v odôvodnení svojho rozhodnutia skutočnosti, ktoré boli v rozhodnom čase služby podkladom pre jej postup, tiež je povinná uviesť, ako zhodnotila žalobcove návrhy na dokazovanie, ako sa s nimi vysporiadala. Alebo uviesť, prečo ich odmietla hodnotiť. Starostlivé a vyčerpávajúce dokazovanie patrí k základným právam účastníkov v konaní a je zároveň aj povinnosťou žalovanej a súdu vykonať dokazovanie v takom rozsahu, aby jeho výsledok bol základným predpokladom pre objektívne rozhodnutie vo veci samej. Ignorovanie žalobcových dôkazov a argumentov by nebolo v súlade so zákonom a princípmi súdneho či správneho konania. Ak existujú rozpory v tvrdeniach žalobcu a závermi žalovanej, povaha veci si môže vyžadovať konfrontáciu medzi žalobcom, svedkami a súdnym znalcom tak, aby všetky námietky smerujúce voči listinným dôkazom boli riadne a náležite posúdené a zodpovedané tak, aby sa zistil úplne a presne skutočný stav veci, ktorý je predpokladom zákonnosti

rozhodnutia (rozsudok Najvyššieho súdu SR z 19. júna 2018, sp.zn. 10Asan/17/2017).

53. Žalobca namietol vyjadrenie, že do preferovanej I. kategórie funkcií bol podľa zákona zásadne viazaný iba na status vojaka z povolania.

54. Vo všeobecnosti platí, že výklad právnych noriem, či už súdmi alebo orgánmi verejnej moci musí byť ústavne konformný a nemá mať povahu čisto gramatického výkladu, t.j. orgán aplikujúci právo sa nesmie pri svojej rozhodovacej činnosti obmedziť výlučne na textové znenie zákona, ale musí zákon vykladať a aplikovať tak, aby bol naplnený okrem iného aj princíp spravodlivosti a zákonnosti.

55. Ak by orgán verejnej moci, ktorý má povinnosť rozhodovať v súlade so zákonom a v jeho medziach, aplikoval na konkrétny prípad výlučne jazykový výklad zákonných ustanovení, išlo by o jazykový výklad, ktorý nezohľadňuje účel zákona a ktorý by bol v rozpore s čl. 152 ods. 4 Ústavy SR. Takto postupovala žalovaná, nakoľko uvádza ako podmienku nároku na skorší odchod do starobného dôchodku trvanie služby k 31. decembru 1999, zavedenú do § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. zákonom č. 355/1999 Z.z. až v decembri 1999. Žalovaná nezohľadňuje historický a systematický vývoj § 174. Žalovaná mala pristúpiť k systematickému výkladu, teda objasňovaniu významu § 174 ods. 2 z aspektu jeho miesta v zák. č. 100/1988 Zb. a vychádzať zo zásady, že je nepripustné vykladať len jednotlivú normu, lebo táto je sama o sebe len umelou izoláciou. Zmysel zákona sa nedá určiť z jednotlivých, od seba izolovaných ustanovení, ale len z ich súvislosti s ostatnými zákonnými predpismi. Z novely zák. č. 100/1988 Zb. zavedenej zákonom č. 355/1999 Z. z. pri svojich rozhodnutiach žalovaná účelovo použila len § 174 ods. 2, vyžadujúce trvanie služby k 31. decembru 1999, pričom nerešpektovala § 175g ods. 2 zavedené tou istou novelou, ktorá odkazuje na použitie skorších právnych predpisov. Pri výklade mala žalovaná použiť správnu právnu normu, a to novelu zák. č. 100/1988 Zb., ktorým je zák. č. 59/1993 Z.z., ktorý posudzoval nároky z pracovných kategórií vzniknutých v roku 1994, ktorý ako podmienku v § 174 ods. 2 vyžadoval, aby služba v I. alebo v II. kategórii funkcií trvala k 31.12.1993, čo žalobca splnil.

56. Ustanovenie § 175g v ods. 1 rieši konanie o nároku na dôchodok a o jeho výške, kde nebolo do účinnosti novely právoplatne rozhodnuté, teda postup už v začatých konaniach, keď zo strany občana bola už podaná žiadosť o priznanie dôchodku. Zo strany občana musela byť splnená aj podmienka dôchodkového veku a získanie príslušného počtu rokov vo všeobecnom systéme. V ods. 3 totiž rieši prípady, ak konanie o nároku na dôchodok a o jeho výške bolo už právoplatne skončené, teda starobný dôchodok bol priznaný a určená aj jeho výška. Dôležitým je § 175g ods. 2, ktoré bolo vložené do zák. č. 100/1988 Zb. novelou, a to zák. č. 355/1999 Z.z. Z § 175g ods. 2 vyplýva, že o nároku na starobný dôchodok podľa § 174 sa rozhodne podľa predpisov účinných do účinnosti zákona č. 355/1999 Z.z. Týmito predpismi sú všetky skoršie novely § 174 ods. 1 a ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. Platnosť a účinnosť všetkých týchto noviel vrátane poslednej, skončila naraz, a to dňa 31.12.2003. Zákon č. 100/1988 Zb. bol zrušený zák. č. 461/2003 Z.z. Až týmto zákonom boli zrušené všetky novely § 174 zák. č. 100/88 Zb. Znamená to, že nová novela § 174 nerušila platnosť a účinnosť predchádzajúcej, ale platnosť a účinnosť si každá z noviel zachovala až do 31. decembra 2003. Každá z týchto noviel posudzovala vymedzené obdobie jedného konkrétného roku uvedeného v nadpise § 174. Pre občanov, ktorí ukončili pracovný pomer v rokoch 1993 až 1999 platil v tom ktorom roku konkrétny zákon, novela, ktorá upravovala ich nárok na skorší odchod do dôchodku. Nie je teda možné ich právne nároky posudzovať podľa zákonov, ktoré nadobudli účinnosť v neskoršom období, teda v období, kedy už ukončili službu I. alebo II. kategórie funkcií. Žalovaná nesprávne aplikovala a použila znenie § 174 zák. č. 100/1988 Zb., ktoré bolo zavedené novelou zák. č. 355/1999 Z.z. aj napriek tomu, že služobný pomer žalobcu bol ukončený 30. apríla 1995, a v tej dobe táto novela nebola ešte ani prijatá. Jeho nárok na skorší odchod do starobného dôchodku mala žalovaná posudzovať podľa zák. č. 365/1994 Z.z., na ktorý odkazuje § 175g ods. 2.

57. Pri skončení služobného pomeru dňa 30. apríla 1995 si bol žalobca vedomý toho, že podľa § 174 ods. 1 písm. c) zák. č. 100/1988 Zb. splnil podmienku doby trvania služby, t.j. 20 rokov a 252 dní. Nemohol predvídať ďalší vývin § 174. V tej dobe splnil aj podmienku § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb.

a to, že služba trvala k 31. decembru 1994. Nárok, ktorý mu už vznikol, mu nemohol byť odňatý neskoršími novelizáciami, podľa neskorších novelizácií by mohol byť posudzovaný len vtedy, ak by to bolo pre neho výhodnejšie.

58. Žalobca poukázal na ústavný princíp právnej istoty, ktorý vyplýva z nálezů Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 102/2012 z 02. mája 2012, ktorého právna veta znie: „Z hľadiska rešpektovania základných princípov právneho štátu by bolo neakceptovateľné pripustiť, aby sa nároky sťažovateľa, ktoré vznikli za predchádzajúcej právnej úpravy, riadili novou právnou úpravou“. Práve takúto chybu urobila žalovaná v neprospech žalobcu pri vydaní rozhodnutia, ktoré vydala na základe novely § 174 zavedenej zák. č. 355/1999, pričom s poukazom na § 175g ods. 2 mala použiť novelu § 174 zavedenú zák. č. 365/1994 Z.z. pre posudzovanie nárokov vzniknutých v roku 1995, ako to vyplýva z nadpisu tohto ustanovenia, ktorý v odseku 2 vyžaduje, aby zamestnanie alebo služba I. alebo II. pracovnej kategórie trvali k 31.12.1994, čo splnil.

59. Ustanovenie § 175 po poslednej novele zavedenej zák. č. 355/1999 Z.z. znie: „Nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II pracovnej kategórie alebo služby I. alebo II kategórie funkcií sa priznávajú do 31.12.1923.“ Každá z noviel mala na priznanie tohto nároku iný dátum. Podľa prvej novely zavedenej zák. č. 235/1992 Z.z. sa tieto práva priznávajú do 31. decembra 2016. Nároky, ktoré si uplatňuje žalobca v zmysle novely č. 365/1994 Z.z. sa priznávajú do 31. decembra 2019, čo bolo uvedené v predmetnej novele v § 175. Splnil teda aj ďalšiu podmienku, a to žiadosťou o priznanie starobného dôchodku zo dňa 18. októbra 2016, kde si uplatnil svoj nárok vyplývajúci mu z § 174. Ustanovenie § 175 dokazuje, že na priznanie nároku nemusia byť splnené naraz všetky podmienky, a to vek, odpracovanie zákonom stanoveného počtu rokov v I. a II. kategórie funkcií a odpracovanie rokov vo všeobecnom poistnom systéme už v čase ukončenia zamestnania alebo služby. Na splnenie všetkých týchto podmienok je lehota uvedená v § 175. Ak poistenec zmešká túto lehotu tým, že napríklad v nej nedosiahne splnenie podmienky veku, resp. nezíska ďalšiu dobu zamestnania vo všeobecnom poistnom systéme, tak mu nárok nebude priznaný.

60. Nárok na skorší odchod do starobného dôchodku žalobcovi nevznikol dosiahnutím veku 58 rokov, keď požiadal o priznanie starobného dôchodku, ani odpracovaním ďalších požadovaných rokov vo všeobecnom poistnom systéme, ale mu vznikol už v roku 1994, keď ukončil služobný pomer v armáde a vedel, že odslúžením viac ako 20 rokov služby mu vznikol nárok na skorší odchod do dôchodku vo veku 57 rokov, čo vyplývalo z § 174 zavedeného zák. č. 365/1994 Z.z. Tento svoj nárok si mohol žalobca uplatniť až po splnení zvyšných podmienok potrebných na priznanie tohto nároku v podobe skoršieho odchodu do starobného dôchodku, najneskôr však do 31. decembra 2019, čo aj spravil dňa 18. októbra 2016, kedy podal žalovanej žiadosť o skorší odchod do starobného dôchodku. Svoje právo preukázal vekom, odpracovanými rokmi vo všeobecnom poistnom systéme a rokmi odpracovanými v zamestnaní I. pracovnej kategórie alebo služby I. alebo II kategórie funkcií.

61. Žalobca poukázal na rozsudky NS SR, ktoré boli vydané v rozhodovacej činnosti pri posudzovaní nárokov z pracovných kategórií, a to sp.zn. 7So/192/2011 a 10So/85/2012. Podľa rozsudku NS SR sp.zn. 7So/192/2011: „Pre posúdenie vzniku nároku na starobný dôchodok z titulu výkonu zamestnaní zaradených do zvýhodnenej pracovnej kategórie nie je možné pre navrhovateľa stanoviť iné (menej výhodné) podmienky, ako boli stanovené predchádzajúcou právnou úpravou,“ a podľa rozsudku NS SR sp. zn. 10So/85/2012: „Nesprávnou aplikáciou zákona o sociálnom poistení dochádza k zhoršovaniu dôchodkového postavenia práve u tých poistencov, ktorým v čase vzniku poistného vzťahu a aj počas jeho trvania, právna úprava mala zabezpečovať komplexne výhodnejšie postavenie s prihliadnutím na náročné špecifiká ich služby.“

62. Žalobca ďalej poukázal na nález Ústavného súdu SR I. ÚS 306/2010-30 z 08. decembra 2010, keď sa jedná o porovnateľnú vec, išlo o prípad občana - baníka, ktorému žalovaná odmietala započítať niektoré odpracované roky v II. pracovnej kategórii, čím ho pri výpočte starobného dôchodku výrazne poškodila. Tento v konaní pred Krajským súdom Banská Bystrica uspel, avšak NS SR zrušil rozsudok krajského súdu, čím sa priklonil k stanovisku žalovanej a opakovane zamietol jeho opravné prostriedky.

Uvedený občan uspel až na ÚS SR, ktorý konštatoval, že v tomto prípade došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na ochranu pred diskrimináciou podľa čl. 12 ods. 1 a ods. 2 Ústavy SR v spojení so základným právom na súdnu ochranu podľa čl. 46 Ústavy SR a na základe toho 29.03.2012 NS SR rozsudkom sp.zn. 9So/215/2011 potvrdil pôvodné rozhodnutie krajského súdu. Právna veta nálezu Ústavného súdu I. ÚS 306/2010-30 znie: „Orgánom verejnej moci a predovšetkým súdom nemožno tolerovať pri interpretácii zákonných ustanovení prílišný formalistický prístup, ktorý vedie k zjavnej nespravodlivosti. Všeobecný súd nie je absolútne viazaný doslovným znením zákona, ale môže a musí sa od neho odchýliť, pokiaľ to vyžaduje účel zákona, história jeho vzniku, systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov. Pri výklade a aplikácii právnych predpisov teda nemožno opomínať ich účel a zmysel, ktorý nie je vyjadrený len v slovách a vetách tohto ktorého zákonného predpisu, ale i v základných princípoch právneho štátu.“

63. Účelom § 174, ktorý bol vložený do zák. č. 100/1988 Zb. 28. apríla 1992 zákonom č. 235/1992 Zb. bolo zrušenie pracovných kategórií v celej ČSFR k 31. decembra 1992, ale na druhej strane aj úprava nárokov z I. a II. pracovnej kategórie po 31. decembri 1992 pre tých občanov, ktorých sa zrušenie pracovných kategórií dotýkalo. V tej dobe sa vyžadovalo, aby zamestnanie alebo služba trvali k 31. decembru 1992. Keby sa zachovalo toto znenie zákona, tak by už aj vtedy mal žalobca nárok na skorší odchod do starobného dôchodku, lebo už aj v tej dobe získal viac ako 16 rokov v I. kategórii funkcií. Na základe každoročnej zmeny sa v rokoch 1993 až 1999 celkom 7x predlžovala táto lehota o jeden rok a posúval sa aj dátum trvania zamestnania alebo výkon funkcie do obdobia, o ktoré sa zaradovanie predĺžilo. Ako odlišný príklad žalobca uviedol vývoj v Českej republike, lebo § 174 bol vložený do zák. č. 100/1988 Zb. ešte v dobe bývalej ČSFR, kde v ČR nedošlo k novelizácii a s výkladom § 174 nemajú v aplikačnej praxi žiadne problémy a tým ani súdne spory. Výklad § 174 ods. 2 tak, ako si ho vykladá a uplatňuje žalovaná, nie je v súlade s § 3 a § 9 zák. č. 365/2004 Z.z., tzv. antidiskriminačný zákon, lebo diskriminuje jednu skupinu ľudí voči druhej, i keď obe skupiny pracovali na rovnakých miestach rovnako dlho. Žalobca by bol diskriminovaný v porovnaní s osobami, ktoré odpracovali rovnaký čas ako žalobca, teda viac ako 20 rokov alebo dokonca menej, napr. len 15 rokov, ale ich služba trvala napr. k 01. februáru 2000.

64. Žalovaná uvádza svoje stanovisko k § 175g ods. 2, pričom podľa jej názoru sa uvedené zákonné ustanovenie vzťahuje len na konania o priznaní starobného dôchodku podľa § 174, v ktorých nebolo do účinnosti zákona č. 355/1999 Z.z. právoplatne skončené, avšak žalovaná si nesprávne vykladá jednotlivé odseky § 175g uvedeného zákona. Tento v ods. 1 rieši konanie o nároku na dôchodok a jeho výške, teda postup už v začatých konaniach, ktoré ešte neboli právoplatne skončené. V ods. 3 rieši prípady, ak konanie o nároku na dôchodok a jeho výške už bolo právoplatne skončené. V ods. 1 a 3 sa teda hovorí už o konaní o nároku na dôchodok, ide tu o prípady, kedy sa už začalo konanie o dôchodku, teda bola podaná žiadosť na žalovanú a v ods. 1 ešte nebolo rozhodnuté a v ods. 3 konanie bolo už právoplatne skončené. Konanie o dôchodku a jeho výške sa začína na základe písomnej žiadosti fyzickej osoby, ktorá si uplatnila nárok na dávku a jeho výplatu. Avšak podľa § 175g ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. „Ak o nároku na starobný dôchodok podľa § 174 nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, o nároku na starobný dôchodok sa rozhodne podľa predpisov účinných do dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona.“ Toto ustanovenie hovorí o právoplatnom rozhodnutí o nároku a nie o právoplatnom rozhodnutí v konaní o nároku. Ide o zámer zákonodarcu, aby bolo priamo z tohto ustanovenia zrejmé, ako treba postupovať v prípade nárokov, o ktorých nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti tejto poslednej novely zákona. Ustanovenie § 175g ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. nevyžaduje, aby bolo do dňa nadobudnutia účinnosti poslednej novely, t.j. do 22. decembra 1999 už začaté konanie o starobnom dôchodku. Hovorí o nároku na starobný dôchodok podľa § 174, teda nároku z pracovných kategórií, o ktorom nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona. A teda ide o už existujúci nárok, ktorý vznikol odpracovaním požadovaného počtu rokov v pracovných kategóriách, a nie o nároku na starobný dôchodok, ktorý ešte len vznikne. Je preto nevyhnutné rozlišovať medzi pojmami nárok na skorší odchod do starobného dôchodku a pojmom rozhodovanie o skoršom odchode do starobného dôchodku, a hoci sú to dva odlišné pojmy, avšak žalovaná ich zhrnula do jedného a zaradila ich pod pojem rozhodovanie o nároku na skorší odchod do starobného dôchodku. Pojem nárok na skorší odchod do starobného dôchodku sa

účelovo vytratil, aj keď reálne v praxi nastáva podstatne skôr, ako nastáva rozhodovanie o nároku na skorší odchod do starobného dôchodku. Posledná novela § 174 zák. č. 100/1988 Zb. zavedená zák. č. 355/1999 Z.z. jednoznačne uvádza v § 175g ods. 2 použitie predchádzajúcich noviel, ak o nároku na starobný dôchodok podľa § 174 nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti poslednej novely. O nároku žalobcu, ktorý mu vznikol na základe účinnosti § 174 zavedeného zák. č. 59/1993 Z.z. nebolo doposiaľ preukázateľne právoplatne rozhodnuté. To, že zákonodarca v § 175g ods. 2 pri uvádzaní § 174 nemá na mysli § 174 v znení poslednej novely, zavedenej zák. č. 355/1999 Z.z. je preukázané samotným znením § 175g ods. 2, kde sa hovorí o nárokoch na starobný dôchodok podľa § 174 vzniknutých pred dňom nadobudnutia účinnosti poslednej novely, teda § 174 v tomto prípade nemožno stotožňovať s § 174 poslednej novely, ale to vyžaduje použitie niektorej z predchádzajúcich noviel. Keďže sa v § 175g ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. hovorí o nárokoch podľa § 174, o ktorých nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, teda poslednej novely, tak ide o nároky, ktoré vznikli za účinnosti predchádzajúcich noviel § 174 a nejedná sa o nároky vzniknuté za účinnosti poslednej novely, pretože to už by neboli nároky, o ktorých by sa mohlo právoplatne rozhodnúť pred dňom nadobudnutia účinnosti poslednej novely, ale nároky vzniknuté počas účinnosti poslednej novely.

65. Jedinou právnou skutočnosťou, ktorá zakladá nárok na skorší odchod do dôchodku podľa § 174 je získanie určitého počtu rokov služby v I. alebo II. kategórii funkcií v čase do 31. decembra 1999, lebo týmto dátumom kategórie boli už zrušené. Nárok na skorší odchod do starobného dôchodku vo veku 57 rokov žalobcovi vznikol už v roku 1995, lebo už v tej dobe získal viac ako 20 rokov služby v I. a II. kategórii funkcií. Teda mu vznikol nárok na skorší odchod do dôchodku vo veku 57 rokov, ktorý by si v budúcnosti mohol uplatniť. Nevzniklo mu ale ešte automaticky právo na skorší odchod do dôchodku, nakoľko k tomu, aby si mohol reálne uplatniť tento nárok, musel splniť aj ďalšie podmienky, a to dosiahnutie fyzického veku 57 rokov a odpracovanie ďalšieho počtu rokov vo všeobecnom poisťovnom systéme. Keby sa žalobca po odchode z ČSLA rozhodol, že už nebude pracovať, tak nárok by si nemohol uplatniť, aj keby dosiahol požadovaný vek. Na druhej strane ale nárok si nemohol uplatniť v roku 1995, lebo vtedy nespĺňal podmienku veku, ani požadovaného počtu odpracovaných rokov. Zákon nevyžaduje, že všetky tri podmienky musia byť splnené súčasne už v dobe ukončenia služby, ale na ich splnenie poskytuje dobu uvedenú v § 175.

66. Aj napriek viacerým neúspechom v konaniach v obdobných veciach pred krajskými súdmi žalovaná vo svojom vyjadrení naďalej spochybňuje a vykladá si po svojom § 175g zák. č. 100/1988 Zb. a neustále vyžaduje, aby služba trvala aj 31. decembra 1999, aj keď už bolo rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 10Sd/76/2013 zo dňa 18.12.2013, rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 10Sd/216/2013 zo dňa 06.06.2014, rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp.zn. 12Sd/151/2014 zo dňa 05.03.2015, rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp.zn.: 12Sa/3/2017 zo dňa 27.04.2017, rozsudkom Krajského súdu v Trnave sp.zn. 20S/69/2016 zo dňa 26.06.2017, rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp.zn. 18Sa/18/2018 zo dňa 20.12.2018, rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 5Sd/21/2016 zo dňa 07.11.2018, rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 8Sa/87/2018 zo dňa 03.07.2019, rozsudkom Krajského súdu v Bratislave sp.zn. 8Sa/116/2018 zo dňa 25.09.2019, rozsudkom Najvyššieho súdu SR sp.zn. 1Sk/7/2017 zo dňa 26.02.2019 vysvetlené, ako sa má táto doba posudzovať.

67. Na posúdenie nároku nemožno použiť výlučne poslednú novelu § 174 zák. č. 100/1988 Zb., zavedenú zákonom č. 355/1999 Z. z., nakoľko aj tá je už zrušená, tak ako aj predchádzajúce novely tohto ustanovenia. Žiaden právny predpis neumožňuje diskriminačné použitie výlučne tejto novely. Všetky novely § 174 získali rovnocenné postavenie a každá z nich upravuje nároky konkrétneho obdobia jedného roku, čo vyplýva z názvu každej tejto novely a nárok z každej tejto novely je možné priznať len do určitého konkrétneho dátumu, uvedeného v § 175 príslušnej novely. Nie je možné svojvoľne, arbitrárne, bez akéhokoľvek právneho oprávnenia vyňať pri posudzovaní nárokov vyplývajúcich z I. a II. kategórie funkcií z novely zák. č. 100/1988 Zb. zavedenej zákonom č. 355/1999 Z.z. len znenie § 174 a postupovať pri rozhodovaní o nároku podľa neho a nerešpektovať pritom znenie § 175g ods. 2, ktoré bolo zavedené tou istou novelou, má tú istú právnu silu a je kľúčovým ustanovením pri

posudzovaní nárokov. Žalovaná v celom rozsahu ignorovala § 175g ods. 2, avšak § 174 z tej istej novely uplatnila v plnom rozsahu, čím konala v rozpore s právnymi predpismi.

68. Podstatou tohto problému je, že žalovaná svojvoľne odmietla vydať potvrdenie alebo osvedčenie o tom, že 1. až 4. ročník štúdia na VG bol jednak vojenskou činnou službou a jednak výkonom I. kategórie funkcií a posudzovať dôchodkový nárok žalobcu už od veku 15 rokov a nie až od veku 18 rokov.

69. Žalobca zotrval na požiadavke, aby VÚSZ alebo MO SR predložili oficiálny zoznam, kde by bolo vyhranené rozhodné obdobie služby VGJŽ, VG, VSOŠ, resp. ktorý by oficiálne vylučoval túto dobu štúdia z I. kategórie funkcií. „Rezortný zoznam preferovaných zamestnaní“ musí byť registrovaný v Zbierke zákonov ČSSR a nielen vychádzať z údajov evidenčného listu vojaka, ale aj zo všetkých prípustných dôkazných prostriedkov preukazujúcich vznik nároku na znížený dôchodkový vek.

70. Pracovné kategórie boli v ČSSR upravené zák. č. 101/1964 Zb. účinným od 01.07.1964 v § 5 tohto zákona. Toto ustanovenie vykonávala vyhláška č. 107/1964 Zb. o zaraďovaní zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie pre účely dôchodkového zabezpečenia, ktorá v § 2 stanovila, že do I. pracovnej kategórie sa zaraďujú zamestnania, v ktorých sa vykonávajú sústavne alebo aspoň prevažne práce uvedené v diely I pripojeného zoznamu (tzn. zoznamu druhov prác, ktoré odôvodňujú, aby zamestnania, v ktorom sa tieto práce vykonávajú, boli zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie pre účely dôchodkového zabezpečenia). Podľa § 5 citovanej vyhlášky ústredné orgány, v ich odboroch pôsobnosti sa vykonávajú práce uvedené v pripojenom zozname a zamestnania uvedené v 4, vydajú v dohode so Štátnym úradom sociálneho zabezpečenia rezortné zoznamy zamestnaní vykonávaných v odboroch ich pôsobnosti, ktoré sa zaraďujú do I. alebo II. pracovnej kategórie. Zmeny a doplnky týchto zoznamov bolo možné vykonávať len po dohode so Štátnym úradom sociálneho zabezpečenia. Tento model fungovania pracovných kategórií prevzala i následná právna úprava v zákone č. 121/1975 Zb. a nariadenie vlády č. 136/1975 Zb. o zaraďovaní do I. a II. pracovnej kategórie pre účely sociálneho zabezpečenia. Pracovné kategórie potom boli zachované i po prechode na novú právnu úpravu sociálneho zabezpečenia s účinnosťou od 01.10.1988. Doba zamestnania v preferovaných pracovných kategóriách mala vplyv na stanovenie podmienok vzniku nároku na dôchodok, tak aj na výšku dôchodku. Podľa § 17 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. federálne ústredné orgány štátnej správy a ústredné orgány štátnej správy republík, v ich odboroch pôsobnosti sa vykonávajú práce, ktoré odôvodňujú, aby zamestnania boli zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie, vydávali svojimi výnosmi rezortné zoznamy zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie. Za ostatné ústredné orgány a organizácie, v ich odboroch pôsobnosti sa vykonávajú práce, ktoré odôvodňujú, aby zamestnania boli zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie, vydávalo tieto zoznamy svojím výnosom federálne ministerstvo práce a sociálnych vecí, a ak išlo o ústredné orgány a organizácie republík, príslušné ministerstvo zdravotníctva a sociálnych vecí republiky v dohode s federálnym ministerstvom práce a sociálnych vecí ČSFR. Systém pracovných kategórií bol v ČSFR zrušený až zákonom č. 235/1992 Zb.

71. Výkladový prístup žalobcu je treba i z dnešného pohľadu vyhodnotiť ako súladný s princípom právnej istoty a verejného subjektívneho práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe realizovaného zákonnými a podzákonnými prostriedkami práva sociálneho zabezpečenia. Obdobný názor zaujal vo svojej rozhodovacej praxi i Najvyšší správny súd v rozsudku zo dňa 26.08.2009, č.k. 6Ads/109/2007-110, z ktorého vyplýva, že „pokiaľ práca, ktorú žalobca vykonával, zodpovedá zamestnaniu zaradenému v rezortnom zozname do preferovanej II. pracovnej kategórie, nie je možné ju zaradiť do I. pracovnej kategórie, hoci práca bola vykonávaná v sťažených pracovných podmienkach, ktoré u vymenovaných druhov pracovných činností zaradených do I. pracovnej kategórie odôvodňovali“. Systém pracovných kategórií bol zrušený až zákonom č. 235/1992 Zb. o zrušení pracovných kategórií a o niektorých zmenách v sociálnom zabezpečení, účinnom od 01.06.1992. Na základe novelizácie § 174 a § 175 zák. č. 100/1988 Zb. bol vytvorený prechodný mechanizmus, na základe ktorého sa zohľadňovali nároky spojené s výkonom zamestnaní v I. a II. pracovnej kategórie pri rozhodovaní o dôchodkoch i naďalej. Nová úprava dôchodkového systému po 01.01.1996, t.j. po nadobudnutí účinnosti zákona o dôchodkovom poistení, reagovala na skoršiu existenciu pracovných

kategórií a z nich plynúcich odlišných podmienok pre vznik nároku na starobný dôchodok a jeho výšku v § 71 a § 74 (platí pre ČR).

72. Žalobca tiež poukázal na to, že zo strany krajského súdu išlo z právneho hľadiska o nesprávne posúdenie veci, pričom rozhodnutie nevychádzalo zo skutočného stavu veci, resp. došlo k opomenutiu niektorých závažných skutočností, resp. sa nevykonávali navrhnuté dôkazy, ale iba niektoré z nich čiastočne. Na viaceré námietky žalobcu krajský súd nereagoval.

73. Vzhľadom na uvedené skutočnosti žalobca navrhol, aby kasačný súd rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 31. júla 2019, č.k. 28Sa/29/2018-83, zmenil tak, že napadnuté rozhodnutie žalovanej a prvostupňové rozhodnutie žalovanej zruší a vec vráti krajskému súdu na ďalšie konanie. Zároveň žalobca žiadal priznať súdne trovy a trovy právneho zastúpenia.

III.

Vyjadrenie ku kasačnej sťažnosti

74. Žalovaná vo svojom vyjadrení ku kasačnej sťažnosti uviedla, že jej dôvody nepovažuje za opodstatnené. Krajský súd správne zistil skutkový stav veci, na základe ktorého náležite právne vec posúdil, pričom nezákonnosť a nesprávnosť napadnutého rozhodnutia žalovanej nezistil.

75. Žalovaná navrhla, aby kasačný súd kasačnú sťažnosť žalobcu ako nedôvodnú zamietol a žalobcovi náhradu trov konania nepriznal.

IV.

Právne posúdenie kasačným súdom

76. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) postupom podľa § 452 ods. 1 SSP v spojení s § 439 SSP preskúmal prípustnosť kasačnej sťažnosti a po zistení, že kasačnú sťažnosť podal sťažovateľ včas (§ 443 ods. 2 písm. a/ SSP), preskúmal napadnutý rozsudok spolu s konaním, ktoré predchádzalo jeho vydaniu a jednohlasne (§ 464 v spojení s § 139 ods. 4 SSP) dospel k záveru, že kasačnej sťažnosti nemožno priznať úspech.

77. Kasačný súd rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 455 SSP) s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu SR. Rozsudok bol verejne vyhlásený 25. novembra 2020 (§ 137 ods. 4 SSP v spojení s § 452 ods. 1 SSP).

78. Podľa § 454 SSP na rozhodnutie kasačného súdu je rozhodujúci stav v čase právoplatnosti napadnutého rozhodnutia krajského súdu.

79. Podľa § 461 SSP kasačný súd zamietne kasačnú sťažnosť, ak po preskúmaní zistí, že nie je dôvodná.

80. Kasačný súd predovšetkým upriamuje pozornosť na to, že správny súd nie je súdom skutkovým. Jeho úlohou pri preskúmaní zákonnosti rozhodnutia a postupu správneho orgánu podľa tretej časti Správneho súdneho poriadku (§§ 177 a nasl. SSP) je posudzovať, či správny orgán príslušný na konanie si zadovážil dostatok skutkových podkladov pre vydanie rozhodnutia, či zistil vo veci skutočný stav, či rozhodnutie bolo vydané v súlade so zákonmi a inými právnymi predpismi a či obsahovalo zákonom predpísané náležitosti, teda či rozhodnutie správneho orgánu bolo vydané v súlade s hmotnoprávnymi, ako aj s procesnoprávnymi predpismi.

81. Správny súd vychádza zo skutkového stavu zisteného orgánom verejnej správy, ak tento zákon neustanovuje inak. Správny súd môže vykonať dôkazy nevyhnutné na preskúmanie zákonnosti napadnutého rozhodnutia alebo opatrenia alebo na rozhodnutie vo veci (§ 119 SSP).

82. Na rozhodnutie správneho súdu je rozhodujúci stav v čase právoplatnosti rozhodnutia orgánu verejnej správy alebo v čase vydania opatrenia orgánu verejnej správy (§ 135 ods. 1 SSP).

83. Podľa § 65 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. poistenec má nárok na starobný dôchodok, ak bol dôchodkovo poistený najmenej 15 rokov a dovŕšil dôchodkový vek.

84. Podľa § 65 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. účinného do 31.07.2016 dôchodkový vek je 62 rokov veku poistenca, ak tento zákon neustanovuje inak.

85. Podľa § 274 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z. nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie sa zachovávajú.

86. Podľa § 274 ods. 2 zák. č. 461/2003 Z.z. suma starobného dôchodku, pomerného starobného dôchodku a invalidného dôchodku, na ktorý vznikne nárok podľa odseku 1, nesmie byť nižšia ako suma určená podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003, a to vrátane úpravy dôchodku a zvýšenia dôchodkov prislúchajúcich podľa osobitného predpisu. To platí aj vtedy, ak sa suma dôchodkov uvedených v prvej vete určuje na účely určenia sumy vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku alebo sirotského dôchodku.

87. Podľa § 14 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. zamestnania sú na účely dôchodkového zabezpečenia zaradené do 31. decembra 1999 podľa druhu vykonávaných prác do troch pracovných kategórií. Zamestnania I. a II. pracovnej kategórie sú uvedené v rezortných zoznamoch zamestnaní zaradených do I. a II. pracovnej kategórie vydaných pred 1. júnom 1992; do III. pracovnej kategórie patria zamestnania, ktoré nie sú zaradené do I. alebo II. pracovnej kategórie.

88. Podľa § 14 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. do I. pracovnej kategórie sú zaradené zamestnania, v ktorých sa vykonávajú sústavne a v priebehu kalendárneho mesiaca prevažne rizikové práce, pri ktorých dochádza k častým a trvalým poruchám zdravia pracujúcich pôsobením škodlivých fyzikálnych a chemických vplyvov, a to

a) zamestnania v baníctve so stálym pracoviskom pod zemou v hlbinných baniach,

b) ostatné zamestnania v baníctve vykonávané pod zemou v hlbinných baniach,

c) zamestnania pod zemou pri uskutočňovaní podzemných stavieb baníckym spôsobom,

d) zamestnania členov leteckých posádok a pracovníkov sústavne činných v lietadle za letu,

e) zamestnania členov posádok námorných lodí,

f) zamestnania, v ktorých sa vykonávajú zvlášť ťažké a zdraviu škodlivé práce v hutách alebo v ťažkých chemických prevádzkach,

g) zamestnania kesonárov a potápačov,

h) zamestnania vykonávané v prostredí ohrozenom vo významnej miere ionizujúcim žiarením pri úprave a konečnom spracovaní rádioaktívnych surovín, v jadrových elektrárnach a pri obsluhu cyklotrónu a výskumného reaktoru,

i) zamestnanie vykonávané s dokázanými chemickými karcinogénmi a pri pracovných procesoch s rizikom chemickej karcinogenity,

j) zamestnanie v baníctve vykonávané pod spodnou úrovňou nadložia a na skrývke v povrchových baniach (lomoch) na uhlie, na rádioaktívne nerasty a na nerasty, z ktorých možno priemyselne vyrábať kovy, na magnezit, azbest, tuhu, kaolín, žiaruvzdorné íly, keramické lupky, sadrovec, živec a na kremeň a kremenec na chemickotechnologické spracovanie alebo na spracovanie tavením,

k) zamestnania v ťažbe a pri opracovaní kameňa, pri mletí a drvení kremeňa, kremenca a živca, pri formovaní žiaruvzdorných výrobkov a pri úprave keramických surovín vykonávané v prostredí vysokej koncentrácie agresívneho fibroplastického prachu, pokiaľ sú pracujúci pri výkone týchto zamestnaní nadmerne ohrození silikózou, a zamestnania sklárov dutého skla,

l) zamestnania v stokovej sieti v podzemných priestoroch.

89. Podľa § 14 ods. 4 zák. č. 100/1988 Zb. ako zamestnanie zaradené do I. (II.) pracovnej kategórie sa za dobu pred 1. januárom 2000 hodnotí služba vojakov z povolania (§ 129) zaradená do I. (II.) kategórie funkcií, ak nevznikol nárok na dôchodok podľa piatej časti tohto zákona. Služba zaradená do I. kategórie funkcií sa v týchto prípadoch hodnotí ako zamestnanie I. pracovnej kategórie uvedené v § 14 ods. 2 písm. b) až h).

90. Podľa § 14 ods. 5 zák. č. 100/1988 Zb. ako doba zamestnania I. (II.) pracovnej kategórie sa za dobu pred 1. januárom 2000 započítava doba výkonu práce podľa opisu pracovnej činnosti uvedeného v príslušnom rezortnom zozname a ďalšie doby za podmienok a v rozsahu ustanovených v predpisoch platných pred 1. júnom 1992; organizácie na tieto účely vedú príslušnú evidenciu. Pre zápočet náhradných dôb a dôb uvedených v § 5 ods. 1 a § 6 ods. 1 nariadenia vlády Československej socialistickej republiky č. 117/1988 Zb. o zaradovaní zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie na účely dôchodkového zabezpečenia ako dôb zamestnania I. alebo II. pracovnej kategórie do 31. decembra 1999 sa nevyžaduje návrat do zamestnania I. a II. pracovnej kategórie, pokiaľ tieto doby k 31. decembru 1999 trvajú.

91. Podľa § 21 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. občan má nárok na starobný dôchodok, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň

- a) 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a) alebo najmenej 10 rokov v takom zamestnaní v uránových baniach,
- b) 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b), ak bol z tohto zamestnania prevedený alebo uvoľnený z dôvodov uvedených v § 12 ods. 3 písm. d) a e),
- c) 55 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h),
- d) 58 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 20 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. i) až l), alebo
- e) 60 rokov.

92. Podľa § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 31.12.1996 občan, ktorý vykonával pred 1. januárom 1995 zamestnanie I. pracovnej kategórie, prípadne službu I. alebo II. kategórie funkcií, má po 31. decembri 1995 nárok na starobný dôchodok tiež, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň

- a) 56 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 14 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a), prípadne 9,5 roka, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 19 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h) alebo 19 rokov v službe I. kategórie funkcií,
- b) 57 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 13 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a), prípadne 9 rokov, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 18 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h) alebo 18 rokov v službe I. kategórie funkcií,
- c) 58 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 12 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a) prípadne 8 rokov, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 16 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h) alebo 16 rokov v službe I. kategórie funkcií alebo 17,5 roka v službe II. kategórie funkcií, alebo
- d) 59 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 11 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a), prípadne 7,5 roka, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až l) alebo 15 rokov v službe I. alebo II. kategórie funkcií.

93. Podľa § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 31.12.1996 podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1995; za zamestnanie sa na tieto účely považujú i náhradné doby a doby uvedené v § 5 ods. 1 a v § 6 ods. 1 nariadenia vlády Československej socialistickej republiky č. 117/1988 Zb.

94. Podľa § 175 zák. č. 100/1988 Zb. v znení účinnom do 31.12.1996 nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie alebo služby I. a II. kategórie funkcií sa priznávajú do 31. decembra 2019.

95. Podľa § 174 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. občan, ktorý vykonával pred 1. januárom 2000 zamestnanie I. pracovnej kategórie, prípadne službu I. alebo II. kategórie funkcií, má po 31. decembri 1999 nárok na starobný dôchodok tiež, ak bol zamestnaný najmenej 25 rokov a dosiahol vek aspoň

a) 56 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 14 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a), prípadne 9,5 roka, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 19 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h) alebo 19 rokov v službe I. kategórie funkcií,

b) 57 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 13 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a), prípadne 9 rokov, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 18 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h) alebo 18 rokov v službe I. kategórie funkcií,

c) 58 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 12 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a) prípadne 8 rokov, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 16 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až h) alebo 16 rokov v službe I. kategórie funkcií alebo 17,5 roka v službe II. kategórie funkcií, alebo

d) 59 rokov, ak bol zamestnaný najmenej 11 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. a), prípadne 7,5 roka, ak ide o také zamestnanie v uránových baniach, alebo 15 rokov v zamestnaní uvedenom v § 14 ods. 2 písm. b) až l) alebo 15 rokov v službe I. alebo II. kategórie funkcií.

96. Podľa § 174 ods. 2 veta zák. č. 100/1988 Zb. podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999.

97. Podľa § 175 zák. č. 100/1988 Zb. nároky vyplývajúce zo zaradenia zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie alebo služby I. a II. kategórie funkcií sa priznávajú do 31. decembra 2023.

98. Podľa § 175g ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb., ak o nároku na starobný dôchodok podľa § 174 nebolo právoplatne rozhodnuté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, o nároku na starobný dôchodok sa rozhodne podľa predpisov účinných do dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

99. Podľa § 2 ods. 2 zákona č. 92/1949 Zb. Branný zákon, vojsko je súhrn vojenských osôb. Vojakmi sa rozumie osoby, ktoré boli odvedené (§ 15 ods. 1) a majú služobnú povinnosť (§ 20).

100. Podľa § 15 ods. 1 Branného zákona, zápis je úradné konanie, ktorého účelom je vziať brancov do vojenskej evidencie, zistiť predbežne ich spôsobilosť na vojenskú činnú službu a urobiť opatrenie na zlepšenie zdravotnej a inej spôsobilosti brancov pre výkon vojenskej činnnej služby.

101. Podľa § 5 ods. 2 vety prvej Branného zákona branná povinnosť vzniká 1. januárom roku, v ktorom občan dovŕši 17. rok, ak však bola prevzatá dobrovoľne (§ 6 ods. 1), dňom prevzatia.

102. Podľa § 20 ods. 2 písm. a) až g) Branného zákona vojenská činná služba zahŕňa:

a) základnú službu (§ 27),

b) náhradnú službu (§ 28),

c) ďalšiu službu (§ 37),

d) službu vojakov z povolania (§ 25 ods. 1),

e) službu vojakov vo výslužbe, povolaných prechodne na činnú službu (§ 25 ods. 3),

f) vojenské cvičenia (§ 39) a

g) mimoriadnu službu (§ 46, ods. 1, § 47, ods. 1, § 49, ods. 2).

103. Podľa § 25 ods. 1 Branného zákona vojakmi z povolania sú vojaci, ktorí vojenskú službu vykonávajú ako svoje povolanie v služobnom pomere, do ktorého boli prijatí podľa osobitných predpisov. Vojaci z povolania sú povinní vojenskou činnou službou, dokiaľ tento ich služobný pomer

nezanikne.

104. Podľa § 24 ods. 1 zákona č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov (ďalej „zák. č. 76/1959 Zb.“) vojakmi z povolania sú práporčiaci, dôstojníci a generáli, ktorí vykonávajú vojenskú službu ako svoje povolanie v služobnom pomere, do ktorého boli prijatí na vlastnú žiadosť po vykonaní základnej (náhradnej) služby.

105. Podľa § 24 ods. 2 zák. č. 76/1959 Zb., ak bol do služobného pomeru vojaka z povolania prijatý vojak, ktorý je podľa branného zákona povinný ďalšou službou, plní svoju povinnosť na ďalšiu službu v služobnom pomere vojaka z povolania.

106. Podľa § 25 zák. č. 76/1959 Zb. služobný pomer vojaka z povolania vzniká dňom prijatia; zaniká prepustením z tohto služobného pomeru, odňatím alebo stratou vojenskej hodnosti, prepustením z vojska a úmrtím.

107. Predmetom konania bolo preskúmanie zákonnosti rozhodnutia žalovanej, ktorým zamietla odvolanie žalobcu a potvrdila prvostupňové rozhodnutie, ktorým bola zamietnutá žiadosť žalobcu o priznanie starobného dôchodku od XX. októbra XXXX.

108. Z potvrdenia Ministerstva obrany SR zo dňa 20. februára 2014 vyplýva, že žalobca od 30.08.1978 do 29.08.1980 vykonával základnú vojenskú službu vo vojenskej škole zaradenú do I. kategórie funkcií, od 30.08.1980 do 30.04.1995 bol zamestnaný ako vojak z povolania v I. a II kategórii funkcií, v rámci od 24.09.1986 do 30.10.1988 v II. kategórii funkcií. V konaní nebolo sporným, že žalobca bol od XX.XX.XXXX do XX.XX.XXXX študentom vojenského gymnázia SNP v Banskej Bystrici.

109. Sporným bolo v danom prípade hodnotenie doby štúdia žalobcu na vojenskom gymnáziu ako III. kategória funkcií. Kasačný súd mal za to, že služobný pomer žalobcu trval od 30.08.1978, t.j. od začatia štúdia na Vysokej vojenskej škole, do 30.04.1995, teda 16 rokov, 8 mesiacov a 8 dní.

110. Koncom 60. a na začiatku 70. rokov bola vykonaná reorganizácia vojenského školstva Československej ľudovej armády, v rámci ktorej patrili do prvej kategórie stredných vojenských škôl VSOŠ, ktorých absolventi získavali stredné všeobecné vzdelanie zakončené maturitou a odborné vzdelanie určitého zamerania. Do ďalšej kategórie stredných vojenských škôl patrili štvorročné VG. Absolventi získavali stredné všeobecné vzdelanie a základnú vojenskú prípravu zakončenú maturitou s ďalšou prípravou na vysokých vojenských školách a vojenských akadémiách Československej ľudovej armády. Prípravu práporčikov a dôstojníkov zabezpečovali VSOŠ a vojenské učilišťa. Účastníkmi právnych vzťahov, ktoré vznikali podľa predpisov o sociálnom zabezpečení, boli aj žiaci VSOŠ a VG. Ich spôsobilosť vlastnými právnymi úkonmi nadobúdať v týchto vzťahoch práva a brať na seba povinnosti vznikala dosiahnutím veku 15 rokov. Žiaci stredných odborných učilíšť, gymnázií a stredných odborných škôl boli zúčastnení na dôchodkovom zabezpečení za podmienky, že boli zároveň zúčastnení na nemocenskom poistení. Za žiakov a študentov platil poistné na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie štát. Podmienkou bolo, že boli nezaopatrenými deťmi a neboli povinní platiť na nemocenské poistenie a dôchodkové zabezpečenie ako zamestnanci a samostatne zárobkovo činné osoby. Účasť na dôchodkovom zabezpečení na základe platenia poistného zakladala za ustanovených podmienok žiakom VSOŠ a VG nárok na poskytovanie invalidného a čiastočného invalidného dôchodku a nárok na dávky pozostalých. Na štúdium VSOŠ a VG boli prijímaní žiaci po ukončení povinnej školskej dochádzky vo veku spravidla 15 a 16 rokov. Na vojenské školy, ktoré poskytovali stredné vzdelanie, sa primerane vzťahovala príslušná právna úprava. Žiaci 1. a 2. ročníka VSOŠ sa štúdiom pripravovali na službu vojaka z povolania a neboli vojakmi v činnej službe. Vojenskú základnú službu vykonávali počas štúdia v 3. a 4. ročníku VSOŠ. Žiaci 1. až 4. VG sa štúdiom pripravovali na štúdium na vysokých vojenských školách. Počas štúdia žiaci VG neboli vojakmi v činnej službe, t.j. nevykonávali ani základnú (náhradnú) vojenskú službu. Prijatím žiaka na štúdium na VSOŠ alebo na VG po skončení povinnej školskej dochádzky týmto žiakom v roku, v ktorom dovŕšili 17. rok veku, branná povinnosť vznikla podľa branného zákona. Neboli však povolaní na výkon základnej (náhradnej) vojenskej služby.

Výkazovanie doby základnej (náhradnej) služby poslucháčov a žiakov vojenských škôl z radov občianskej mládeže bolo upravené v prílohe 3 smernice. Pri štúdiu na VSOŠ sa výkon základnej vojenskej služby evidoval 24 mesiacov odo dňa vyradenia žiakov zo VSOŠ, t. j. výkon základnej služby trval počas štúdia v treťom a štvrtom ročníku VSOŠ. Žiaci študujúci na VG základnú vojenskú službu vykonávali až odo dňa nástupu na štúdium na vojenskú vysokú školu.

111. Branná povinnosť podľa § 5 zák. č. 92/1949 Zb. (Branný zákon) vznikla 01.01. roku, v ktorom občan dovŕšil 17. rok veku, pravidelná odvodová povinnosť v zmysle § 11 ods. 1 branného zákona 01. januárom roku, v ktorom občan dovŕšil 18 rokov. Vojenská činná služba podľa § 20 ods. 2 branného zákona zahrňuje: základnú službu, náhradnú službu, ďalšiu službu, službu vojakov z povolania, službu vojakov vo výslužbe povolaných prechodne na činnú službu, vojenské cvičenia a mimoriadnu službu. V prípade žalobcu teda až jeho nástupom na základnú službu mohla začať plynúť jeho vojenská činná služba. Štúdium po skončení povinnej školskej dochádzky sa v súlade so smernicou u žiakov vojenských škôl (VSOŠ a VG) vykazovalo ako doba štúdia v prvej a druhej časti výkazu so zaradením tejto doby do III. pracovnej kategórie. Žiaci VSOŠ vojenskú základnú službu vykonávali počas štúdia v treťom a štvrtom ročníku. Žiaci VG vojenskú základnú službu vykonávali až odo dňa nástupu na štúdium na vojenských vysokých školách, a to v 1. a 2. ročníku tohto štúdia. Štúdium v 1. a 2. ročníku VSOŠ, ale ani štúdium na VG nie je možné považovať za ostatnú vojenskú službu podľa § 132 ods. 1 písm. b) zák. č. 100/1988 Zb. Činnosť, ktorú títo žiaci vykonávali pred nástupom na základnú vojenskú službu, nebola výkonom vojenskej služby. Podľa prílohy 3 smerníc sa doba štúdia poslucháčov (žiakov) do dovŕšenia veku 17 rokov započítavala do nástupu vojenskej činnnej služby ako doba potrebná na prípravu na povolanie po skončení povinnej školskej dochádzky (§ 10 ods. 1 písm. d) zák. č. 121/1975 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov), t.j. v III. pracovnej kategórii. Podľa § 24 ods. 1 zák. č. 76/1959 Zb. o niektorých služobných pomeroch vojakov vojakmi z povolania sú práporčiaci, dôstojníci a generáli, ktorí vykonávajú vojenskú službu ako svoje povolanie v služobnom pomere, do ktorého boli prijatí na vlastnú žiadosť po vykonaní základnej (náhradnej) služby. Z uvedeného vyplýva, že ani žiaci VSOŠ a VG počas štúdia nemohli byť vojakmi z povolania, nakoľko do služobného pomeru mohli byť prijatí až po vykonaní základnej služby. Z uvedených dôvodov nie je možné štúdium v prvom a druhom ročníku na VSOŠ a na VG zaradiť na účely dôchodkového zabezpečenia do I. (II.) kategórie funkcií.

112. V minulosti platné zákony o sociálnom zabezpečení, podľa ktorých sa do roku 1998 postupovalo aj pri dôchodkovom zabezpečení vojakov z povolania, dôsledne od seba odlišovali pojmy „pracovné kategórie“ a „kategórie funkcií“ a tieto pojmy nezamieňali. Termín „pracovné kategórie“ sa vzťahoval výlučne k civilným zamestnaniam a termín „kategórie funkcií“ výlučne k výkonu služby v ozbrojených silách a v ozbrojených bezpečnostných zboroch. Zákon priamo ustanovil, ktoré zamestnania sa zaraďujú do I. a II. pracovnej kategórie, pričom splnomocnil vládu ustanoviť, ktoré druhy vykonávaných prác odôvodňujú zaradenie zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie a ako sa zaradenie vykonáva, pričom štúdium na vojenských stredných školách pred výkonom základnej, prípadne náhradnej vojenskej služby zákon nikdy nezaradil ani do I., ani do II. pracovnej kategórie, ani vláda teda nemohla nič v tomto smere ustanoviť a ministerstvo obrany už vôbec nemohlo zaradiť toto štúdium do rezortného zoznamu zamestnaní I. ani II. pracovnej kategórie. Ostatné zamestnania zákon zaradil do III. pracovnej kategórie. Zákon súčasne ustanovil, že služba vojakov z povolania sa zaraďuje do I. a II. kategórie funkcií, pričom splnomocnil ministra obrany ustanoviť, ktoré funkcie sa zaraďujú do I. kategórie. U týchto profesií išlo o kompenzáciu vysokej miery rizika zdravotného poškodenia, predovšetkým chorôb z povolania. Zákon zaradenie štúdia na vojenských stredných školách do I. a II. pracovnej kategórie neumožňoval, napriek tomu, že žiaci vojenských stredných škôl vykonávali podobnú činnosť ako vojaci z povolania, na toto povolanie sa len pripravovali. Títo žiaci nepodliehali plnému vojenskému režimu a vojenskej trestnej zodpovednosti.

113. Kasačný súd ďalej poukazuje na skutočnosť, že žalovaná nie je oprávnená zaraďovať zamestnania do pracovných kategórií, ale toto oprávnenie patrilo do pôsobnosti zamestnávateľov na základe rezortných zoznamov. Podľa § 168 vyhlášky č. 149/1988 Zb. doba vojenskej činnnej služby vykonávanej pred prijatím do služobného pomeru vojaka z povolania sa započítava v tej kategórii funkcií, do ktorej

bol vojak z povolania prvý raz ustanovený. Uvedené ustanovenie však nie je možné aplikovať v prípade žalobcu, pretože žalobca v spornom období nevykonával vojenskú činnú službu.

114. V tejto súvislosti kasačný súd uvádza, že stanovisko NS ČSSR sp. zn. Cpjf 46/77 zo dňa 10. októbra 1977, na ktoré poukazoval žalobca, nemožno aplikovať.

115. Podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

116. Podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy SR štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Zo záväznej judikatúry ústavného súdu týkajúcej sa uvedeného princípu legality štátnej moci vyplýva, že ... ustanovenie čl. 2 ods. 2 ústavy nepredstavuje iba viazanosť štátnych orgánov textom, ale aj zmyslom a účelom zákona... Právnej istote ... podľa čl. 1 ústavy nezodpovedá taký stav (situácia), ktorý by orgánu štátu umožňoval konať podľa vlastnej úvahy a z vlastného rozhodnutia aj nad rámec zákona a iným ako zákonným postupom (I. ÚS 3/98, III. ÚS 341/07, II. ÚS 426/2012). Zákon stanovuje formálne kritériá pre posudzovanie doby štúdia na vojenských stredných školách a neobsahuje zákonné zmocnenie pre odchylné posúdenie tejto doby u jednotlivca na základe jej obsahu či podobnosti so službou vykonávanou po dosiahnutí 18 roku veku v I. alebo II. kategórii funkcií, preto akékoľvek iné rozhodnutie správneho orgánu o započítaní tejto doby by bolo konaním v rozpore so spôsobom, ktorý pre jej posudzovanie ustanovuje zákon.

117. Zároveň kasačný súd uvádza, že judikatúru v danej veci možno považovať za ustálenú (viď. napr. rozsudky Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9Sžsk/99/2017, 9So/214/2016, 9So/175/2016) a poukazuje na rozsudok Najvyššieho súdu SR, sp. zn.: 9So/44/2017, v ktorom najvyšší súd uviedol, že „...nie je možné preklenúť ani rozhodovacou činnosťou súdov účel sledovaný zákonmi o sociálnom zabezpečení, výlučne vo vzťahu ku kategorizácii preferovaných služieb vojakov z povolania, a kreovať pre účely dôchodkového zabezpečenia vojakov z povolania namiesto príslušného štátneho orgánu na úseku správy ozbrojených síl zoznam činností zaradených do I. alebo II. kategórie funkcií z činností vojakov mimo činnej služby a mimo služby vojakov z povolania.“

118. Pokiaľ žalobca poukazoval na rozhodnutia krajských súdov, kasačný súd poukazuje na to, že sa nejedná o judikované rozhodnutia, resp. o zovšeobecňujúci právny názor súdu, preto nie sú záväzným podkladom pre rozhodovanie tohto súdu, pričom skutkové okolnosti v každom prípade nie sú rovnaké a je potrebné zaoberať sa osobitne každou vecou podľa konkrétnych okolností.

119. Kasačný súd k možnému vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 174 zák. č. 100/1988 Zb. uvádza, že s účinnosťou od 01. júla 1992 bolo zákonom č. 235/1992 Zb. o zrušení pracovných kategórií a o ďalších zmenách v sociálnom zabezpečení do zák. č. 100/1988 Zb. vložené nové znenie § 174. Podľa § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. vety pred bodkočiarkou v znení zákona č. 235/1992 Zb. podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1992. Podľa § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. vety pred bodkočiarkou v znení účinnom do 31.12.1996 podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1995. Podľa § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb. vety pred bodkočiarkou v znení platnom od 01.01.2000 podmienkou vzniku nároku na starobný dôchodok podľa odseku 1 je, že zamestnanie I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií trvali k 31. decembru 1999.

120. V súvislosti so zachovaním nárokov na starobný dôchodok z I. pracovnej kategórie a I. a II. kategórie funkcií zákonodarcu každoročne v rokoch 1993 až 1999 predlžoval zaraďovanie zamestnaní do zvýhodnenej kategórie, pričom na účely § 174 vyžadoval naposledy splnenie podmienky trvania takého zamestnania k dátumu 31. decembru 1999. Cieľom opakovaného predlžovania zaraďovania zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie, resp. do I. a II. kategórie funkcií bolo umožniť dotknutým poistencom

získanie potrebného počtu preferovaných rokov, či už na účely vzniku nároku na starobný dôchodok podľa § 21 ods. 1 a § 132 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb., alebo na účely nároku na starobný dôchodok podľa § 174 ods. 1 a 2 zák. č. 100/1988 Zb.

121. Ustanovenie § 174 je zaradené v desiatej časti zák. č. 100/1988 Zb., je teda ustanovením prechodným, upravujúcim nároky z I. a II. pracovnej kategórie a I. a II. kategórie funkcií po 31. decembri 1999, pôvodne po 31. decembri 1992 a je potrebné ho chápať ako výnimku z požiadaviek ustanovených zákonodarcom na vznik nároku na starobný dôchodok od skoršieho dôchodkového veku podľa § 21 ods. 1 a § 132 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. len v určitom, prechodnom období. Úmyslom zákonodarcu nebolo zúžiť okruh osôb, ktorým prislúchajú nároky z I. a II. pracovnej kategórie a I. a II. kategórie funkcií, ale zachovať tieto nároky u presne vymedzenej skupiny poistencov, ktorí v zamestnaní zaradenom v preferovanej kategórii nezískali obdobie potrebné pre skorší vznik nároku na starobný dôchodok podľa § 21 ods. 1 a § 132 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb. práve a iba z dôvodu zrušenia zaraďovania týchto zamestnaní do preferovanej kategórie k 31. decembru 1999 (prvýkrát k 31. decembru 1992), za predpokladu, že takéto ich zamestnanie súčasne k tomuto dňu trvalo (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 9So/285/2015 zo dňa 28.06.2017).

122. Bez ohľadu na počet rokov služby trvajúcej v I. alebo II. kategórii funkcií, musí byť kumulatívne splnená aj podmienka upravená v § 174 ods. 2 zák. č. 100/1988 Zb., a to, že služba I. alebo II. kategórie funkcií musia trvať k 31. decembru 1999, ak má mať poistenec nárok na starobný dôchodok za zvýhodnených podmienok vo vzťahu k dovŕšeniu veku (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 9So/62/2009 zo dňa 28.10.2009 a sp. zn. 1So/69/2014 zo dňa 29.09.2015).

123. Zákonom č. 355/1999 Z.z. bolo predĺžené obdobie zaraďovania zamestnaní do I. a II. pracovnej kategórie a do I. a II. kategórie funkcií až do 31. decembra 1999 (napr. § 14, § 130 a § 174 tohto zákona) a zákonodarca v § 175g ustanovil to, že v konaniach o nároku na starobný dôchodok podľa § 174, ktoré neboli právoplatne skončené pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, t.j. 22. decembra 1999, sa o nároku na starobný dôchodok rozhodne podľa predpisov účinných do dňa nadobudnutia účinnosti tohto zákona.

124. Konanie o nároku žalobcu na starobný dôchodok sa začalo na základe jeho žiadosti zo dňa 18. októbra 2016 v zmysle § 184 ods. 1 zák. č. 461/2003 Z.z., a teda toto konanie nezačalo pred dňom nadobudnutia účinnosti zák. č. 355/1999 Z.z., a keďže zamestnanie žalobcu I. pracovnej kategórie alebo služba I. alebo II. kategórie funkcií netrvali k 31. decembru 1999, kasačný súd mal zhodne so žalovanou preukázať, že žalobca nespĺňa podmienky podľa § 174 ods. 1 a 2 zák. č. 100/1988 Zb. pre skorší vznik nároku na starobný dôchodok.

125. Kasačný súd považuje za potrebné ešte v danej súvislosti dodať, že uvedené ustanovenie nepovažuje za retroaktívne alebo diskriminačné, naopak malo umožniť zamestnancom, ktorí vykonávali také zamestnanie k 30. júnu 1992 dosiahnuť v zamestnaní zaradenom do zvýhodnenej kategórie v tam určenom období (najskôr len do 31. decembra 1992, naposledy a v súvislosti s predĺžovaním zaraďovania zamestnaní do zvýhodnených kategórií), teda do 31. decembra 1999 potrebný počet rokov v tejto kategórii pre skorší vznik nároku na starobný dôchodok v rozsahu nižšom, ako je upravený v § 21, resp. § 132 zák. č. 100/1988 Zb. Z vyššie uvedeného však vyplýva, že v danom prípade toto ustanovenie nemožno aplikovať z dôvodu nesplnenia podmienok tam ustanovených.

126. K námietke žalobcu, že v čase, keď študoval na vojenskej škole, príslušníci ČSLA nepoznali pojem III. kategória funkcií, resp. III. pracovná kategória, kasačný súd má za to, že v tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť rozdiel medzi nepravou a pravou retroaktivitou, keď k definujúcim znakom právneho štátu patrí aj zákaz retroaktivity právnych noriem, ktorý je významnou demokratickou zárukou ochrany práv a právnej istoty (PL. ÚS 16/95). Nie každá retroaktivita je však nezlučiteľná s princípmi, na ktorých je budovaný právny štát. V teórii a praxi sa rozlišuje tzv. pravá a nepravá spätná účinnosť (retroaktivita) právnych predpisov. Význam tohto rozlišovania je založený na skutočnosti, že pokiaľ sa pravá retroaktivita v zásade odmieta ako nezlučiteľná s obsahom princípu právneho štátu, nepravá retroaktivita

sa akceptuje ako prípustný nástroj na dosiahnutie ustanovených a dostatočne významných cieľov verejnej moci. Pri pravej retroaktivite zákonodarca v novom právnom predpise neuzná práva alebo povinnosti založené právnymi skutočnosťami, ktoré sa ako právne skutočnosti uznávali na základe skoršieho (predchádzajúceho) právneho predpisu. O pravú retroaktivitu ide napr. vtedy, keď neskorší právny predpis so spätnou účinnosťou (s dopadom do minulosti) upravuje vzťahy, ktoré vznikli v minulosti. V dôsledku toho nastáva stav, v rámci ktorého účinnosť neskoršieho právneho predpisu nastáva skôr ako jeho platnosť (skôr, než začal existovať). Pri nepravej retroaktivite zákonodarca uznáva právne skutočnosti, na základe ktorých podľa predchádzajúcej právnej normy došlo k vzniku určitých právnych vzťahov. O nepravú retroaktivitu môže ísť napriek tomu, že zákonodarca prípadne novým právnym predpisom zároveň s účinnosťou do budúca prinesie určité zmeny aj tých práv (alebo povinností), ktoré vznikli za platnosti skoršieho zákona. Nepravá retroaktivita teda nebráni zákonodarcovi novou právnou úpravou vstúpiť aj do tých právnych vzťahov, ktoré vznikli na základe skôr prijatej právnej normy a meniť ich režim. Za prípustné sa považuje, pokiaľ nová právna úprava (uznávajúc práva a povinnosti nadobudnuté podľa skoršieho právneho predpisu) zavádza do budúca nový režim a mechanizmus (procedúru) uplatnenia týchto práv alebo pokiaľ právam nadobudnutým za skoršej právnej úpravy priznáva odo dňa účinnosti neskoršej právnej úpravy nový obsah. V konečnom dôsledku nepôsobí nepravá retroaktivita do minulosti. Akceptuje stav, ktorý nastal za skôr platnej a účinnej právnej úpravy, tento stav ale rieši až v čase účinnosti novej právnej úpravy (rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp.zn. 5Szd/1/2010 zo dňa 29. septembra 2011). Okrem toho v právnom štáte platí princíp prezumpcie ústavnosti - len Ústavnému súdu Slovenskej republiky prislúcha vysloviť, či určitá norma alebo jej časť, či ustanovenie, je alebo nie je v dôsledku obsiahnutej pravej - neprípustnej - retroaktivity - protiústavná a teda v právnom štáte neprípustná.

127. Kasačný súd mal za to, že v zmysle vyššie uvedeného žalobca nespĺňa ani podmienky na skorší vznik nároku na starobný dôchodok podľa § 21 ods. 1 zák. č. 100/1988 Zb.

128. Ďalej kasačný súd poukazuje na § 132 zák. č. 100/1988 Zb., ktorý upravoval podmienky nároku vojakov z povolania na starobný dôchodok do 31. decembra 2003, a podľa ktorého vojakovi z povolania vznikol nárok na tento dôchodok od skoršieho veku 55 rokov len v prípade, ak službu zaradenú do I. kategórie funkcií vykonával najmenej 20 rokov, resp. od veku 57 rokov len v prípade, ak v ostatných prípadoch službu vykonával najmenej 20 rokov, pričom žalobca v zmysle vyššie uvedeného túto podmienku nespĺňa, keď štúdium na VG nie je možné považovať za ostatnú vojenskú službu podľa § 132 ods. 1 písm. b) zák. č. 100/1988 Zb.

129. K námietke žalobcu vo vzťahu k nevykonaniu ním navrhnutých dôkazov kasačný súd uvádza, že hoci krajský súd pochybil, keď sa nevyssporiadal v odôvodnení rozhodnutia s dôvodmi nevykonania žalobcom navrhnutých dôkazov, avšak uvedené pochybenie nemá žiaden vplyv na dôvodnosť kasačnej sťažnosti, keďže zrušenie rozsudku krajského súdu a jeho vrátenie na ďalšie konanie by bolo dôvodné, iba ak by takýto postup mohol privodiť pre žalobcu priaznivejšie rozhodnutie. Nie je pritom vylúčené, aby kasačný súd korigoval čiastkové nesprávnosti odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu, ak rozhodnutie krajského súdu obstojí ako celok. V danom prípade navrhované dôkazy mali priniesť odpoveď na otázku, ako fungoval systém na VG, pričom v danej súvislosti kasačný súd poukazuje na vyššie uvedené, a teda spôsob fungovania VG nemohlo mať vplyv na rozhodnutie krajského súdu, a teda rozhodnutie krajského súdu by nebolo pre žalobcu priaznivejšie, a preto mal kasačný súd za to, že i po preskúmaní vecnej správnosti výroku rozsudku krajského súdu bez ohľadu na sťažnostné body kasačnej sťažnosti, je kasačná sťažnosť žalobcu proti rozsudku krajského súdu nedôvodná a ako takú je potrebné zamietnuť ju.

130. Kasačný súd nemohol uznať ani argumentáciu s nálezom Ústavného súdu Slovenskej republiky I. ÚS 306/2010, keďže tento súvisí s § 16 zák. č. 100/1988 Zb., ale nerieši situáciu ozbrojených zločiek v zmysle spornej veci a preto táto argumentácia je pre daný prípad irelevantná.

131. Kasačný súd v danej súvislosti poukazuje tiež na body 25. až 27. odôvodnenia rozsudku Najvyššieho súdu SR sp.zn. 9Sžsk/101/2019 zo dňa 30. júna 2020 vo veci totožného žalobcu proti

Ministerstvu obrany Slovenskej republiky vo veci výsluhového príspevku žalobcu od 01.05.1995:

„25. Podľa Prílohy č. 3 ods. 1 Nariadenia náčelníka generálneho štábu Československej ľudovej armády č. 11 z 02.08.1985 (ďalej len „nariadenie“) s názvom „Zásady pre vykazovanie základnej (náhradnej) služby poslucháčov (žiakov) vojenských škôl z radov občianskej mládeže“, poslucháči (žiaci) vojenských škôl do dovŕšenia veku 17 rokov boli vo vojenských školách vedení ako chovanci a doba štúdia sa im započítava do nástupu vojenskej činnnej služby ako doba potrebná k príprave na povolanie po skončení povinnej školskej dochádzky [§ 10 ods. 1 písm. d/ zákona č. 121/1975 Zb.], t. j. v III. pracovnej kategórii. Podľa Prílohy č. 3, časti „Štúdium v rokoch 1973-1979, položky č. 23, žiaci vojenského gymnázia základnú vojenskú službu vykonávali až odo dňa nástupu na vysokú vojenskú školu (por. č. 23. Súčasne podľa Prílohy č. 1, por. č. 4, sa štúdium na vojenskom gymnáziu vykazuje ako doba zamestnania).

26. Uvedené podporuje aj interný predpis Ministerstva národnej obrany z roku 1970 (predložený sťažovateľom), upravujúci postavenie, práva a povinnosti žiakov vojenských stredných škôl. V jeho základných ustanoveniach, Hlava 1, bod 1. sa uvádza, že vojenské gymnázium poskytuje žiakom úplné stredné vzdelanie zakončené maturitou. Je rovnoprávne s civilným gymnáziom prírodovedného smeru. Žiaci vojenského gymnázia sú predurčení k štúdiu na vojenských vysokých školách. Vojenské gymnázium im poskytuje okrem vedomostí prírodovedného smeru aj základné vojenské znalosti. Právne postavenie žiakov vojenského gymnázia je upravené v časti označenej Hlava 2, bod 6., podľa ktorého, žiaci vojenského gymnázia a žiaci 1. a 2. ročníkov vojenskej strednej odbornej školy nie sú vojakmi v základnej službe. Žiaci štvrtých ročníkov vojenského gymnázia sa podrobujú v 1. polroku odvodu. Vojenskú základnú službu nastupujú dňom nástupu na vojenskú školu alebo do nadstavbového kurzu pri vojenskej strednej odbornej škole alebo inej vojenskej škole.

27. Krajský súd správne vo svojom rozsudku poukázal na príslušné ustanovenia zákona č. 92/1949 Sb. Branný zákon, v znení účinnom do 31.12.1978, ktorý presne stanovuje definíciu vojaka, povinnosti a práva, ktoré z tohto postavenia vyplývajú. Zároveň konštatoval, že žiadny právny predpis upravujúci sociálne zabezpečenie bývalých vojakov (zákony č. 76/1959 Sb., č. 114/1998 Zb., č. 328/2002 Z. z.), neurčuje štúdium na vojenskom gymnáziu za výkon vojenskej služby, prípadne služobný pomer. Štúdium na vojenskom gymnáziu od 01.09.1974 do 29.08.1978 nespĺňa charakteristiky prác, zaradovaných do I. a II. pracovnej kategórie podľa § 5 zákona č. 101/1964 Zb. o sociálnom zabezpečení, príp. § 12 zákona č. 121/1975 Zb.. Žalobca v období štúdia na vojenskom gymnáziu nebol vo vojenskej činnnej službe (§ 20 ods. 2 zákona č. 92/1949 Zb. Branný zákon). Náhradnú vojenskú službu vykonal až od 30.08.1978 do 29.08.1980 a vojakom z povolania bol od 11.07.1978 do 30.04.1995. Zaradenie do I. kategórie funkcií až od 30.08.1978 považuje aj kasačný súd za súladné so zákonom z dôvodu, že žiaci vojenských stredných škôl a vojenských gymnázií neboli vojakmi základnej vojenskej služby, resp. neboli v služobnom pomere.“

132. Kasačný súd na záver dodáva, že z ustálenej judikatúry Najvyššieho súdu SR aj Ústavného súdu SR vyplýva, že správny súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia bez toho, aby zachádzali do všetkých detailov sporu uvádzaných účastníkmi konania. Preto odôvodnenie rozhodnutia správneho súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, stačí na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka konania na spravodlivý proces.

133. Kasačný súd vyhodnotil rozsah a dôvody kasačnej sťažnosti vo vzťahu k napadnutému rozsudku krajského súdu po tom, ako sa oboznámil s obsahom administratívneho a súdneho spisu a s prihliadnutím na ustanovenie § 461 SSP dospel k záveru, že nezistil dôvod na to, aby sa odchýlil od logických argumentov a relevantných právnych záverov spolu so správnou citáciou dotknutých právnych noriem obsiahnutých v dôvodoch napadnutého rozsudku, ktoré vytvárajú dostatočné východiská pre vyslovenie výroku rozsudku. S týmito sa kasačný súd stotožňuje v celom rozsahu.

134. Vzhľadom na uvedené dôvody považoval kasačný súd rozhodnutie krajského súdu za vecne správne a kasačnú sťažnosť žalobcu podľa § 461 SSP ako nedôvodnú zamietol.

135. O trovách kasačného konania rozhodol kasačný súd podľa § 167 ods. 1 a § 168 v spojení s § 467 ods. 1 SSP a nepriznal účastníkom náhradu trov tohto konania, keďže žalobca v tomto konaní nebol úspešný a u žalovanej nezistil dôvod, pre ktorý by mohol spravodlivo požadovať náhradu dôvodne vynaložených trov konania.

136. Tento rozsudok kasačného súdu bol prijatý pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.